

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

Vak:

AV Engels
Basisvorming

2/2 lt/w

Onderwijsvorm:

ASO

Graad:

derde graad

Leerjaar:

eerste en tweede leerjaar

Leerplannummer:

2014/014

(vervangt 2006/044)

Nummer inspectie:

2014/1024/1//D

(vervangt 2006 / 29 // 1 /A /BV / 1 /III / D/)

Go!2020
samen dromen
vormgeven

GO!

onderwijs van de
Vlaamse Gemeenschap

pedaGOgische begeleidingsdienst

Willebroekkaai 36
1000 Brussel

INHOUD

Inhoud	1
Visie.....	2
Beginsituatie.....	4
Algemene doelstellingen	5
Leerplandoelstellingen	6
Luisteren en/of kijken.....	8
Lezen	21
Spreken	35
Mondelinge interactie	43
Schrijven	47
Kennis en attitudes	56
Attitudes*	60
Pedagogisch-didactische wenken	63
Specifieke pedagogische didactische wenken	63
Algemene pedagogische-didactische wenken	63
VOET	65
Minimale materiële vereisten	67
Bibliografie	68

VISIE

Plaats van Engels in de wereld

Engels is de meest gesproken tweede taal ter wereld: zodra je in contact komt met mensen van wie je de moedertaal niet spreekt, schakel je haast automatisch over op het Engels. Daarnaast is het ook aanwezig in vele aspecten van ons dagelijks leven. “English is the passport to the world.” Daarom is Engels als vak ook in de basisvorming opgenomen.

Zelfvertrouwen en cultuur

In dit leerplan bouwen we voort op het zelfvertrouwen dat leerlingen gekweekt hebben in de eerste graad a-stroom en de tweede graad aso en maken we hen nieuwsgierig naar alle culturen waarin Engels een grote rol speelt. Bekende en minder bekende steden, weetjes en feiten van de hele Angelsaksische wereld komen aan bod naar aanleiding van luister-, kijk- en leesfragmenten.

Enthousiasme en didactiek

Ook in de derde graad aso is het de taak van de leraar¹ om leerlingen enthousiast te maken voor het leren van Engels en hun competenties (kennis, vaardigheden, strategieën en vakgebonden attitudes) te helpen ontwikkelen. Naast betekenisvolle communicatieve contexten zijn een activerende didactiek en ict-integratie krachtige hulpmiddelen, maar vergeet niet: “Variety is the spice of life”. Leerlingen moeten met verschillende werkvormen in contact komen (zie de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels voor tips).

Taalvaardigheid

Dit leerplan daagt leerlingen ook verder uit om hun taalvaardigheid te verbreden en te verfijnen. In de eindtermen van de eerste graad a-stroom gaat men ervan uit dat de doeltreffendheid van de communicatie belangrijker is dan de vormcorrectheid. Hoewel de doeltreffendheid uiteraard centraal blijft staan in de tweede en derde graad, liggen de eisen qua vormcorrectheid hoger. In de derde graad aso mag de leraar verwachten dat leerlingen de taaltaken zo correct mogelijk proberen uit te voeren. De grammaticale kennis verbetert trouwens naargelang de vaardigheden verbeteren en omgekeerd, dit gaat hand in hand.

In het kennisgedeelte wordt opgesomd welke grammaticale items nieuw zijn en welke een herhaling vormen. Het is de bedoeling dat leerlingen op basis hiervan de ‘notions and functions’ die in de eerste graad a-stroom en tweede graad aso werden ingeoefend vlotter leren toepassen en steeds meer nuances leren leggen in hun taalgebruik om op die manier het taalgebruik van native speakers steeds dichter te benaderen. De vormcorrectheid mag echter geen doel op zich worden, ze staat nog steeds ten dienste van de communicatie. Leerlingen zullen meer bereiken in het leven en zullen meer voldoening halen uit relaties indien ze in staat zijn om goed met anderen te communiceren.

De lat hoger leggen

Leerlingen starten niet allemaal met dezelfde achtergrond. De leraar moet rekening houden met de mate waarin de leerlingen *buitenschools contact met Engels hebben*. Dit contact heeft immers een sterke invloed op hun taalvaardigheid en attitude t.a.v. de taal. Sommigen menen dat onze jongeren al zoveel Engels in hun dagelijkse leven leren dat we de lat veel hoger zouden moeten leggen. Het is correct dat de gemiddelde Nederlandstalige of tweetalige leerling elke dag Engels kan leren door te luisteren naar Engelstalige muziek en door te kijken naar niet-gedubde films, sitcoms en programma's en Engelstalige kanalen. Via spelletjes, games, cartoons, strips, chatten en apps kunnen ze ook veel bijleren. Daarnaast komen ze met Engels in contact op websites en tienermagazines en door reclame in winkels en op televisie en billboards.

Ook is het opvallend dat steeds meer mensen Engelse woorden en zinnen integreren in hun moedertaal. Daardoor begrijpt de doorsnee leerling gemakkelijker Engels dan vroeger. De integratie van het Engels in het dagelijks leven verlaagt voor hen de drempel. Maar het is belangrijk om te beseffen dat dit geen tovermiddel is. Hoewel deze leerlingen sneller linken kunnen leggen, kunnen ze vaak nog veel verbeteren op het vlak van luisteren, lezen, woordenschat, grammatica, uitspraak, vlotheid en spelling. Sommige leerlingen die erg sterk zijn in luisteren, kijken en lezen denken soms ten onrechte dat ze dat ook zijn voor de productieve vaardigheden. Daarnaast zijn er nog heel wat zaken die leerlingen nooit spontaan oppikken en waarvoor de inbreng van de leraar essentieel is.

---

¹ Omwille van de leesbaarheid verwijzen we enkel naar de leraar. Hiermee bedoelen we ook de lerares.

Het is ook belangrijk om te begrijpen dat niet al deze leerlingen evenveel bijleren. Hun intrinsieke motivatie en taalgevoel spelen daarbij een belangrijke rol. Leerlingen die het meest Engels oppikken, zijn zij die ervoor open staan en er actief mee kunnen omgaan.

En dan is er nog een groep leerlingen die helaas uit de boot vallen, doordat er thuis en in hun vriendenkring uitsluitend Nederlandstalige, anderstalige of gedubde programma's bekeken worden en Nederlandstalige of anderstalige muziek beluisterd wordt. Voor sommigen van deze leerlingen is het Engels pas de vierde of vijfde taal. Zij worden thuis ook niet aangemoedigd om Engels te leren. In het algemeen kunnen we stellen dat veel afhangt van de socio-economische/culturele achtergrond van de leerling. Een leerling uit een kansarm milieu komt minder of bijna niet in contact met het Engels en krijgt meestal ook niet de gelegenheid om via reizen zijn Engels in te oefenen. Daarom heeft de leraar ook zo'n belangrijke taak.

Doelstelling aso

Het aso heeft een dubbel doel: de doorstroming naar hogere studies verzekeren en een uitgebreide algemene vorming aanbieden. Omwille van deze reden wordt een doorgedreven inspelen op de studierichtingen niet aangeraden. Leraren die dat willen, kunnen wel, op basis van hun klasgroepen en de samenstellingen, een aantal studierichtingspecifieke teksten aanbieden om de leerlingen nog meer te motiveren.

Pedagogisch project

Het Pedagogisch Project van het GO! (PPGO!) onderschrijft de geactualiseerde eindtermen moderne vreemde talen, omdat ze leerlingen leren opener te zijn en hun inlevingsvermogen, nieuwsgierigheid naar andere culturen en kritische zin aanscherpen. Over het belang van meertaligheid bestaat weinig twijfel. In Vlaanderen en Europa is dit niet alleen een enorme troef, maar zelfs een noodzaak. Het Vlaamse onderwijs wil tegemoetkomen aan een van de doelstellingen van de Europese Unie die stelt dat elke EU-burger naast zijn moedertaal ook minstens twee vreemde talen moet beheersen om het op persoonlijk, maatschappelijk en economisch vlak beter te doen.

BEGINSITUATIE

Voorkennis

In de *tweede graad* hebben de leerlingen gedurende het eerste en het tweede leerjaar 2 uur Engels gekregen in de basisvorming. Daarnaast is het mogelijk dat leerlingen een extra uur Engels volgden via het complementair gedeelte. Voor de invulling van dit extra uur voorziet het leerplan van de tweede graad geen bijkomende leerplandoelen, maar worden er suggesties voor herhaling en verdieping gegeven.

Bij het ontwikkelen van dit leerplan werd de *leerlijn* die loopt van de eerste graad a-stroom tot en met de derde graad aso sterk bewaakt. In de virtuele klas Engels zijn er bij de pedagogisch-didactische wenken voor alle leerplannen leerlijnen taaltaken, tekstkenmerken, strategieën, kennis en attitudes opgenomen.

Zowel de visie als de inhoud van dit leerplan sluiten nauw aan op het leerplan van de tweede graad aso. Het is essentieel dat de leraar² van de derde graad het leerplan van de tweede graad grondig doorneemt om zo een duidelijk en volledig zicht te krijgen op de beginsituatie.

Eindtermen

De leerlingen in het eerste jaar van de derde graad aso hebben in principe de eindtermen Engels van de tweede graad bereikt. De leraar kan in de meeste gevallen verder bouwen op hun voorkennis. Sommige leerlingen hebben echter een serieuze voorsprong of hinken voor bepaalde vaardigheden achterop. Dit kan een erg heterogene groep opleveren. Daarom is overleg in de vakgroep Engels, in het bijzonder met collega's van de tweede graad aso, zo belangrijk om te achterhalen wat de sterktes en zwaktes zijn binnen de klasgroepen en is het ook aangewezen om van zij-instromers (leerlingen die van een andere school komen) een *instaptoets* af te nemen of op basis van een gesprek en/of een schrijftaak het niveau te achterhalen.

Remediëring en verdieping

Het spreekt vanzelf dat het achterhalen van deze sterktes en zwaktes niet vrijblijvend is. Het is de bedoeling dat deze gegevens worden opgevolgd en dat zij, indien nodig, de basis vormen van een remediërings- of verdiepingstraject en leiden tot een meer gedifferentieerde aanpak binnen de les (voor meer info zie de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels).

Graadleerplan

Dit leerplan is een graadleerplan. Dit impliceert dat de leraar zelf kan beslissen wat in het eerste of in het tweede leerjaar behandeld wordt. Het is aan hem om deze verdeling, in overleg met zijn collega's, te concretiseren in een evenwichtig jaarplan. De coördinatie van deze jaarplannen over de jaren en graden heen is een belangrijk onderwerp voor de vakgroep.

Evaluatie

Evaluatie is natuurlijk ook een belangrijk onderwerp. De school, in casu de vakgroep, moet een adequate verdeling van de doelen maken over de jaren van de graad heen en moet zich daar dan ook aan houden. Wil men de beslissing voor leerlingen met een ernstige achterstand uitstellen tot het einde van de graad, dan moet de raad van bestuur van de scholengroep vooraf bepalen dat de school pas op het einde van de graden een beslissing zal nemen en niet per leerjaar. Dat kan, maar dan niet alleen voor Engels, maar voor alle vakken en voor alle leerlingen.

Doelgroep

Dit leerplan voor de *basisvorming* is gemeenschappelijk voor de leerlingen van alle studierichtingen van de derde graad aso. Voor de leerlingen van de pool Moderne Talen wordt dit leerplan aangevuld met het 'poolleerplan Moderne Vreemde Talen'.

---

² Omwille van de leesbaarheid verwijzen we enkel naar de leraar. Hiermee bedoelen we ook de lerares.

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De doelstellingen van het modernevreemdetalenonderwijs, en dus ook van het taalonderwijs Engels, zijn leerlingen **binnen de klas**

- moderne vreemde talen mondeling en schriftelijk als communicatiemiddel te laten gebruiken,
- hun taalgebruik aan het doel van de taaltaak te leren aanpassen,
- de ondersteunende kennis³, die nodig is voor het uitvoeren van de taaltaak, te leren aanwenden,
- talige strategieën te leren inzetten en daarop te reflecteren (naargelang hun mogelijkheden) om de doeltreffendheid van hun communicatie te verhogen.

Ook in de derde graad aso is het hoofddoel dus niet wat leerlingen over het Engels *weten*, maar wat ze ermee kunnen *doen*. Tijdens hun latere studies en loopbaan blijft Engels immers ontzettend belangrijk.

Het is verder de bedoeling dat het modernevreemdetalenonderwijs

- leerlingen aanmoedigt om ook **buiten de klas** moderne vreemde talen mondeling en schriftelijk te gebruiken,
- hun bereidheid tot en het genieten van intercultureel contact met anderstaligen *buiten de klas* bevordert,
- ertoe bijdraagt dat ze het nut van levenslang leren inzien.

Maar bovenal is het belangrijk dat leerlingen plezier beleven aan Engels. Een goed en veilig klasklimaat is daarvoor essentieel (voor meer info zie de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels).

---

³ 'Ondersteunende kennis' is de vorm, betekenis en reële gebruikscontext van woorden en grammaticale constructies en aspecten van de socioculturele verscheidenheid van de Engelstalige wereld.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

In de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels hebben we informatie opgenomen over het Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen (ERK) en hebben we de volgende begrippen scherp gesteld: de invulling van de verschillende onderdelen van de eindtermen: de vijf vaardigheden, taaltaken, de indeling in tekstsoorten, de verfijning aan de hand van tekstkenmerken, de vier verwerkingsniveaus, strategieën, kennis en attitudes.

Ter verduidelijking van het ERK-niveau dat m.b.v. dit leerplan wordt bereikt, verwijzen we naar de ERK-niveaus die op het einde van de *tweede* graad aso worden vooropgesteld:

	Luisteren	Lezen	Spreken	Mondelinge interactie	Schrijven	Globaal te bereiken
2e graad aso	A 2/B 1	A 2/B 1	B 1	B 1	B 1	B 1

Dit betekent dat leerlingen bij aanvang van de *derde* graad aso in principe een brede basis hebben verworven voor alle vaardigheden. Voor Vlaanderen is het globaal te bereiken niveau voor de derde graad door de overheid vastgelegd op B1. Deze niveaubepaling maakt deel uit van de eindtermen.

	Luisteren	Lezen	Spreken	Mondelinge interactie	Schrijven	Globaal te bereiken
3e graad aso	B 1	B 1	B 1	B 1	B 1	B 1

Zoals aangegeven in de tabellen, beoogt de derde graad aso een verankering van het niveau B1 en dit voor alle vaardigheden. Dit betekent dat de leerling de belangrijkste punten begrijpt uit duidelijke standaardteksten over vertrouwde zaken, dat hij zich kan redden in alledaagse talige situaties en dat hij eenvoudige teksten kan produceren over vertrouwde of persoonlijke onderwerpen.

Ter verduidelijking van de tekstsoorten die aan bod komen in dit leerplan is hieronder een overzicht opgenomen waarin ze in één overzicht gebundeld worden.

	Luisteren en kijken	Lezen	Spreeken	Mondelinge interactie	Schrijven
Onderwerp	eigen leefwereld en dagelijks leven				
	onderwerpen van meer algemene aard (voor luisteren en lezen: onder meer m.b.t. de actualiteit)				
	vrij concreet met af en toe enige abstractie		vrij concreet		
Taalgebruiks-situatie	voor de leerlingen relevante (voor schrijven: tevens vertrouwde) taalgebruikssituaties				
	met aandacht voor digitale media				
	met en zonder visuele ondersteuning (voor gespreksvaardigheid: met inbegrip van non-verbale signalen)				
	al dan niet met achtergrondgeluiden	met socioculturele verschillen tussen de Franstalige wereld en de eigen wereld	al dan niet met achtergrondgeluiden	de gesprekspartners richten zich tot elkaar en tot anderen	
Lengte	af en toe langere teksten	af en toe relatief lange teksten	vrij korte en af en toe langere teksten		
Structuur	tekststructuur met een zekere mate van complexiteit	A en AL teksten: niet al te complex gestructureerd I, P en N teksten: relatief complex gestructureerd	duidelijke tekststructuur		tekststructuur met een zekere mate van complexiteit
Samenhang	samengestelde zinnen met een zekere mate van complexiteit		enkelvoudige zinnen en samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit		
		ook met redundante informatie	complexere elementen verbonden tot een coherente tekst	duidelijke, begrijpelijke lopende tekst waarbij indeling in alinea's en standaard lay-out zijn toegepast	
Uitspraak, articulatie en intonatie	helder, zorgvuldig, duidelijk, natuurlijk		helder, zorgvuldig, duidelijk, natuurlijke intonatie		
	weinig afwijking van de standaardtaal		standaardtaal		
Tempo en vlotheid	normaal tempo		normaal tempo (met eventuele herhalingen en onderbrekingen)		
Woordenschat	informeel en formeel				
	overwegend frequente woorden				
	overwegend eenduidig in de context		toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven van en meningen te formuleren over de eigen leefwereld en onderwerpen van meer algemene aard		
Taalvariëteit	ook met minimale afwijking van de standaardtaal	vaker minimale afwijking van de standaardtaal met aandacht voor taalvariëteiten	standaardtaal		

LUISTEREN EN/OF KIJKEN

De derde graad is een uitdieping/verfijning is van de tweede graad en daarom is het nuttig dat leraren die enkel in de derde graad lesgeven ook het leerplan van de tweede graad eens doornemen.

AANPAK

Het is heel belangrijk om elke taalkaak meerdere keren in te oefenen: dat betekent dat het niet volstaat om bv. 1 keer het onderwerp te laten bepalen in een informatieve tekst en dit 1 keer te evalueren, maar dat je tijdens de graad meerdere informatieve teksten moet aanbieden, zodat je leerlingen meerdere keren kunnen oefenen in het bepalen van het onderwerp.

Wij hebben ernaar gestreefd om zoveel mogelijk doelstellingen aan elkaar te linken, om te tonen dat je op basis van één tekst meerdere doelstellingen kunt bereiken (zie de servicedocumenten voor verduidelijking). Het is echter ook belangrijk om de doelstellingen af en toe ook los van de andere taaltaken in te oefenen (zie de extra voorbeelden ter inspiratie). Dit laatste beantwoordt aan de wijze waarop de peilproeven en paralleltoetsen voor Frans en Nederlands worden ingevuld.

We pleiten ervoor om de doelstelling over cultuuruitingen zoveel mogelijk te integreren, zodat leerlingen ervaren dat de kennis van de Angelsaksische wereld, de Engelse taal en cultuur geen apart gegeven is.

Ter info: de door de overheid ontwikkelde peilproeven proberen op objectieve en betrouwbare wijze de leerresultaten van leerlingen vast te stellen (Hebben zij op het einde van een bepaalde graad de eindtermen bereikt?) en leveren ook een norm op, waarmee individuele resultaten van leerlingen en scholen vergeleken kunnen worden. Scholen die dat wensen, kunnen de paralleltoetsen van peilproeven van hun leerlingen afnemen en een gratis feedbackrapport bij de overheid aanvragen. Voor Engels werden er tot op heden nog geen peilproeven of paralleltoetsen ontwikkeld.

Voor meer info over het inoefenen en evalueren van 'luisteren en kijken' lees de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels.

ERK-NIVEAU

Voor Vlaanderen is het te bereiken niveau voor luisteren/kijken voor de derde graad aso door de overheid vastgelegd op B1.

Het verschil tussen de leerplandoelstellingen van de tweede en derde graad aso heeft soms te maken met het *aantal tekstsoorten* dat de leerlingen moeten behandelen (dan blijft de leerplandoelstelling dezelfde) of met de *opdracht* (taalkaak) die langer/complexer is.

Tekstkenmerken luisteren en kijken
Onderwerp
<ul style="list-style-type: none">
• af en toe enige abstractie
<ul style="list-style-type: none">
• eigen leefwereld en dagelijks leven
<ul style="list-style-type: none">
• ook onderwerpen van meer algemene aard, onder meer met betrekking tot de actualiteit
Taalgebruikssituatie
<ul style="list-style-type: none">
• voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
<ul style="list-style-type: none">
• met en zonder achtergrondgeluiden / met en zonder visuele ondersteuning
<ul style="list-style-type: none">
• met aandacht voor digitale media
Structuur – samenhang - lengte
<ul style="list-style-type: none">
• ook samengestelde zinnen met een zekere mate van complexiteit
<ul style="list-style-type: none">
• tekststructuur met een zekere mate van complexiteit
<ul style="list-style-type: none">
• af en toe iets langere teksten
Uitspraak – articulatie – intonatie
<ul style="list-style-type: none">
• heldere uitspraak
<ul style="list-style-type: none">
• zorgvuldige articulatie
<ul style="list-style-type: none">
• duidelijke, natuurlijke intonatie
<ul style="list-style-type: none">
• weinig afwijking van de standaardtaal
Tempo en vlotheid
<ul style="list-style-type: none">
• normaal tempo
Woordenschat en taalvariëteit
<ul style="list-style-type: none">
• overwegend frequente woorden
<ul style="list-style-type: none">
• overwegend eenduidig in de context
<ul style="list-style-type: none">
• ook met minimale afwijking van de standaardtaal
<ul style="list-style-type: none">
• informeel en formeel

LEERPLANDOELSTELLING 1: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i>		ET 1 luisteren en kijken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten ► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leraar laat 1 à 2' zien of beluisteren van een fragment over een natuurfenomeen en de leerlingen linken het aan een afbeelding of logo (zoals weericoontjes) of een reeks onderwerpen of ze benoemen zelf het onderwerp vb. de Oklahoma tornado. Je kan de moeilijkheidsgraad variëren: fragmenten over lawines zijn doorgaans moeilijker dan fragmenten over aardbevingen omdat ze minder vaak voorkomen en de leerlingen bijgevolg meer uitdagen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen benoemen een geluid (op het internet vind je heel wat gratis geluidenbanken)</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een foto van een herkenbare, actuele persoon aan een gesprekje/interview</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een verbod/gebod/waarschuwing aan een luister- of kijkfragment zoals een sensibiliseringscampagne tegen cyberpesten vb. de Cyberbullying Prevention Commercial</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een reclamefilmje (bv. op YouTube) aan een bepaald product / een bepaalde boodschap: om te vermijden dat ze het product / de boodschap gewoon zien, breekt de leraar het fragment net voor het einde of op een cruciaal moment af</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een titel aan een leesfragment bv. uit een biografisch verhaal</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen verzinnen zelf een goede titel bij een luister- of kijkfragment uit een verhaal</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken de titel van een film/boek/cd/ tentoonstelling/dansvoorstelling aan een gesproken recensie</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen duiden aan of de recensent van een bepaalde film/cd/ tentoonstelling/dansvoorstelling pro of contra is of bepalen waarover de controverse gaat</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een historische gebeurtenis (titel) aan een luister- of kijkfragment van een gedicht vb. "In Flanders' Fields" van John McCrae, "Anthem for Doomed Youth" of "Dulce et Decorum Est" van Wilfred Owen, "The Soldier" van Rupert Brooke, "Here Dead We Lie" van A E Housman of "This is no case of .." van Edward Thomas aan WO1</p>	

	<p>Voorbeeld: de leerlingen linken een titel aan een luister- of kijkfragment van een lied</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een emoticon aan een luister- of kijkfragment van een lied</p>
--	--

<p>LEERPLANDOELSTELLING 2: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i></p>		<p>ET 2 luisteren en kijken</p>
<p>Leerinhouden</p>	<p>Voorbeelden en tips</p>	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren</p>	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen of het natuurfenomeen een bedreiging was en zo ja voor wie vb. de Oklahoma tornado was een bedreiging voor mensen en dieren</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken nieuws op televisie aan de hoofdpunten die erin aan bod komen</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen waarom de campagne tegen cyberpesten werd opgestart</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven de boodschap weer van een advertentie over veilig vrijen (belang condoomgebruik), veilig rijden (bv. geen alcohol achter het stuur), afval sorteren, recycleren of geluidsnormen</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken getuigenissen van mensen over zaken die ze ervaren (hebben) bv. getuigenissen van mensen die in het buitenland in de gevangenis zitten voor (vermeende) misdrijven. Op het internet worden verhalen van slachtoffers en daders aangeboden zoals Piper Kerman “Orange is the new black”</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven de kerngedachte weer van een getuigenis over problemen met vliegtuigen, auto's, experimenten, koken, sporten ...; geschikte bronnen hiervoor zijn o.a. National Geographic Channel en Discovery Channel</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven de kerngedachte weer van een getuigenis over plastische chirurgie (bv. ‘denk goed na voor je eraan begint’ of ‘het heeft mijn leven veranderd’) bv. een reconstructie na een borstamputatie of het weglaseren van tatoeages</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen of een film/boek/cd/ tentoonstelling/dansvoorstelling positief of negatief beoordeeld wordt door relevante kernwoorden uit het luister- of kijkfragment te halen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven na het beluisteren van een lied dat een aanklacht is (bv. tegen</p>	

	<p>werkeloosheid, oorlog, drugs) de hoofdgedachte weer</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een gedicht over WOI dat door iemand voorgedragen of gezongen wordt aan de inhoud/het thema dat er het best bij past</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een liedje aan de inhoud/het thema dat er het best bij past</p>
--	---

<p>LEERPLANDOELSTELLING 3: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i></p>		<p>ET 3 luisteren en kijken</p>
<p>Leerinhouden</p>	<p>Voorbeelden en tips</p>	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren</p>	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken zinnen aan het verloop van het natuurfenomeen vb. de leerlingen kruisen op een lijst aan wat er eerst gebeurd is, wat daarna enz.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken enkele stellingen aan een welbepaalde TED-talk http://www.ted.com/ "TED is a non-profit organisation devoted to 'Ideas Worth Spreading'. It started out in 1984 as a conference bringing together people from Technology, Entertainment and Design, but since then its scope has become much broader. TED includes, among other things, the award-winning TED Talks video site. Particular people are challenged to give the talk of their lives (in 18 minutes or less). On TED.com more than 1500 of the best talks and performances from TED and partners have been made available. All of the talks are subtitled in English. These videos are released under a Creative Commons BY-NC-ND license, so they can be freely shared and reposted."</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen waarom cyberpesten niet mag/echt niet kan en waarom sensibilisering zo belangrijk is</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren 'safety instructions' van een steward(ess) en duiden op een checklist aan wat de juiste volgorde is van de handelingen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen luisteren naar een beschrijving van een EHBO-oefening of een 'HOW TO filmpje' (bv. How to cope with stress – op het internet vind je honderden doe-het-zelf-filmpjes over allerlei onderwerpen zoals make-up aanbrengen, nagels versieren, een vogelhuisje bouwen, een geschenk verpakken, een T-shirt vouwen, dieren tekenen) en bepalen op basis van een reeks tekeningen de juiste volgorde van de bewegingen</p>	

	<p>Voorbeeld: de leerlingen bepalen na het beluisteren/bekijken van een fragment, aan de hand van een 'jumbled text', de volgorde van de bereidingswijze van een gerecht</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen luisteren naar een beschrijving van een turnoefening en bepalen daarna op basis van een reeks tekeningen de juiste volgorde van de bewegingen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen voeren instructies uit (op het internet vind je er tientallen, die je best zonder prenten aanbiedt): de leerlingen knopen bv. een das of een sjaal op basis van aanwijzingen of vouwen een origamifiguurtje</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een fragment van een biografisch verhaal over het plegen van misdaden en zetten de gebeurtenissen in de juiste volgorde op een door de leraar aangereikt schema of een aangereikte tijdslijn</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen bekijken het slotfragment uit een misdaadreeks/film waarin de detective uitlegt hoe en waarom de misdaad gepleegd werd: zij duiden op een lijst aan welke uitspraken juist of fout zijn (welke zaken komen er niet aan bod in de redenering van de detective)</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen de sterke of zwakke punten van een film/boek cd/dvd/tentoonstelling/dansvoorstelling</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen op basis van enkele korte vragen de sterke of zwakke punten van een besproken auto (bv. in het programma 'Top gear') of sommen enkele argumenten op waarom een bepaalde auto de beste is</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen bekijken (een fragment uit) een documentaire en sommen op waarom iets goed of slecht is bv. 'An inconvenient truth' van Al Gore, 'Super Size me' van Morgan Spurlock, 'The Age of Stupid' van Franny Armstrong en John Battsek of 'Food Inc.' van Robert Kenner</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen de belangrijkste acties/handelingen/gebeurtenissen uit een gedicht over WO1 dat door iemand voorgedragen wordt</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen de belangrijkste acties/handelingen/gebeurtenissen uit een lied of film(fragment)</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven op basis van een beluisterde fabel aan welke stappen uit het verhaal leiden tot de moraal van het verhaal</p>
--	--

LEERPLANDOELSTELLING 4: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau relevante informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i>		ET 4 luisteren en kijken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten ► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren een beschrijving van een persoon of een plaats m.b.t. het natuurfenomeen en linken die aan een foto/tekening vb. de leerlingen luisteren naar verschillende personen en achterhalen waar ze geschild hebben: in een school, een stal, een schuilkelder, ...</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren een ingesproken boodschap en vullen een telefoonmemo in: van wie, voor wie, wat, wanneer ...</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren een beschrijving van een persoon of een plaats en linken die aan een foto/tekening</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren/bekijken een gesprek van mensen die samen naar de film willen gaan en achterhalen om welke film en specifieke vertoning het gaat</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren de verschillende verwijten die slachtoffers te horen krijgen (in het geval van de Cyberbullying Prevention Commercial een jong meisje) en linken die aan foto's/tekeningen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren/bekijken een fragment uit een kookprogramma en vinken op een lijst ingrediënten aan of noteren ze zelf</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen voeren een mondelinge opdracht (van de leraar) uit zoals in groepjes een nieuwe klasopstelling organiseren (bv. van eilandjes naar een U-vorm) of een turnoefening uitvoeren (bv. samen een piramide vormen)</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een fragment van een biografisch verhaal over het plegen van misdaden en vinken de data aan die erin vermeld worden of vullen een fact file aan</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen bekijken een korte reportage over een beroemde persoon en vinken de data aan die erin vermeld worden of vullen een fact file aan</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen vullen op basis van een recensie een fact file aan of maken een top 3 van de volgens hen meest overtuigende argumenten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven op basis van een filmfragment weer of een bepaalde bewering juist is of niet en motiveren waarom</p>	

	<p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren of bekijken iemand die een gedicht voordraagt over WOI en vullen een fact file aan</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren of bekijken iemand die een modern/actueel gedicht voordraagt en vullen een fact file aan</p>
--	---

<p>LEERPLANDOELSTELLING 5: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau cultuuruitingen opzoeken die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.</i></p>		<p>ET 5 luisteren en kijken</p>
<p>Leerinhouden</p>	<p>Voorbeelden en tips</p>	
<p>Deze eindterm wordt bij alle vaardigheden herhaald.</p>	<p>Voorbeeld: de leerlingen noteren opvallende woorden, uitdrukkingen en acties uit het specifieke luister- en of kijkfragment over een natuurfenomeen, cyberpesten, plegen van misdaden of WOI of literatuur- en andere recensies en zoeken op of ze typisch zijn voor een bepaald Engelstalig land of een Engelstalige regio of niet</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen bekijken een filmfragment of documentaire en achterhalen de verschillen in tradities en gewoontes tussen de regio van de doeltaal en de eigen regio</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen horen op basis van luister- en kijkfragmenten opvallende woorden die typisch zijn voor een bepaalde streek zoals 'to have a refill', 'to organise a barbie', 'to have a cuppa' en zien specifieke gedragingen zoals mensen die de vlag uithangen, een 'red poppy' dragen, 'Thanksgiving' vieren of 'mounties on horseback and bicycles'</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen bekijken de 'Word on the Street' filmpjes van de British council waarin ze vertrouwd gemaakt worden met alledaags gesproken Engels en verschillende aspecten van de hedendaagse Britse cultuur http://learnenglish.britishcouncil.org/en/word-street</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen leren op basis van de video's en bijhorende oefeningen op de 'LearnEnglishTeens website' van de British council meer over het leven van de jeugd in Groot-Brittannië http://learnenglishteens.britishcouncil.org/uk-now/video-uk</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen leren op basis van de video's en bijhorende oefeningen op 'Britain is Great' pagina van de British council wat zo fantastisch is aan het leven in Groot-Brittannië http://learnenglish.britishcouncil.org/en/britain-great</p>	

LEERPLANDOELSTELLING 6: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREREND niveau de informatie van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten op overzichtelijke én persoonlijke manier ordenen.</i>		ET 6 luisteren en kijken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten ► de leerlingen moeten de taalzaak in alle teksten uitvoeren	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: (hier enkel overzichtelijk) de leerlingen halen bepaalde gegevens uit een nieuwsfragment over een natuurfenomeen en zetten ze in een schema (al dan niet op basis van een door de leraar aangereikt voorbeeld) vb. ze achterhalen info over de hoogte en breedte van de tornado, de exacte locatie, het aantal doden en het aantal verwoeste huizen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen maken een mindmap tijdens het beluisteren van toeristische informatie (bv. presentatie van een regio: monumenten, gastronomie, klimaat, ...)</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen bepaalde gegevens uit het filmpje tegen cyberpesten en zetten ze in een schema (al dan niet op basis van een door de leraar aangereikt voorbeeld) vb. welke zaken worden gezegd over haar uiterlijk, haar gedrag, haar moeder, ...?</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen luisteren naar instructies (die gegeven worden bij een brandevacuatie of een kooksessie) en plaatsen de verschillende stappen in de juiste volgorde op een door de leraar aangereikte lijst</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen zetten gebeurtenissen uit een leesfragment van een biografisch verhaal in een door hen zelf ontwikkeld overzicht</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven de chronologie van een fragment van een kortverhaal of bekend sprookje weer</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren of bekijken een recensie en vinken de argumenten aan die erin vermeld worden</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen ordenen de argumenten van een debat volgens categorieën (bv. pro en contra, leeftijd, gender, ...)</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen zetten gebeurtenissen uit het luister- of kijkfragment over WOI in een door hen zelf ontwikkeld overzicht</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen vatten een fragment van een kortverhaal schematisch samen</p>	

LEERPLANDOELSTELLING 7: <i>de leerlingen kunnen op BEOORDELEND niveau een oordeel vormen over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i>		ET 7 luisteren en kijken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren</p>	<p>Informatieve teksten Voorbeeld: de leerlingen bekijken een nieuwsfragment over een natuurfenomeen en beoordelen het aan de hand van vragen zoals: Was de informatie duidelijk? Aantrekkelijk gepresenteerd? Onpartijdig gebracht? ... vb. ze vergelijken de info die op twee verschillende televisiekanalen wordt gebracht Voorbeeld: de leerlingen geven op basis van toeristische info aan of een bepaalde regio aantrekkelijk is en waarom</p> <p>Prescriptieve teksten Voorbeeld: de leerlingen bekijken nog twee of drie andere sensibiliseringsfilmpjes tegen cyberpesten (er staan er honderden op het internet) en vertellen elkaar welk filmpje hen het meest aansprak en waarom Voorbeeld: de leerlingen vergelijken twee advertenties voor een gelijkaardig product (bv. shampoo, luiers, voedsel) en motiveren welke het best zijn doel bereikt</p> <p>Narratieve teksten Voorbeeld: de leerlingen motiveren op basis van een leesfragment van een biografisch verhaal waarom ze de getuigenis al dan niet waarachtig vinden</p> <p>Argumentatieve teksten Voorbeeld: de leerlingen beluisteren of bekijken een tekst en motiveren waarom ze al dan niet overtuigd zijn van de argumenten van de recensent; het is geen voorwaarde dat ze de film/cd/ tentoonstelling/dansvoorstelling of het boek gelezen, gehoord of gezien hebben, maar dat kan wel als de opdracht vooraf gegeven wordt Voorbeeld: de leerlingen bekijken of beluisteren een discussie/debat/praatprogramma en vertellen elkaar welke spreker hen het meest overtuigd heeft en waarom</p> <p>Artistiek-literaire teksten Voorbeeld: de leerlingen motiveren op basis van een luister- of kijkfragment waarom het gedicht over WOI hen al dan niet aanspreekt (stijl, inhoud, woordenschat, structuur, lengte, ...) of beluisteren/bekijken een eigentijds gedicht over een meer recente oorlog en vertellen welk gedicht het meest indruk maakt/ impact heeft op hen en waarom</p>	

	Voorbeeld: de leerlingen geven op basis van een fragment van een toneelstuk of televisieserie weer of een personage sympathiek is of niet en motiveren hun antwoord
<p>LEERPLANDOELSTELLING 8: de leerlingen kunnen indien nodig de volgende strategieën toepassen:</p> <ul style="list-style-type: none"> 8.1 zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen; 8.2 het luisterdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen; 8.3 zeggen dat ze iets niet begrijpen en vragen wat iets betekent; 8.4 gebruik maken van ondersteunende gegevens (talige en niet-talige) binnen en buiten de tekst; 8.5 vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen; 8.6 hypothesen vormen over de inhoud en de bedoeling van de tekst; 8.7 de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden; 8.8 de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context; 8.9 relevante informatie in kernwoorden noteren.	ET 8 luisteren en kijken
<p>De strategieën zijn bijna identiek aan de strategieën in de tweede graad aso. Enkel wat onderlijnd is, is niet in de eindtermen/leerplandoelstellingen van de tweede graad opgenomen.</p> <p>Voorbeelden en tips</p> <p>Opgelet: Het is heel belangrijk dat de leraar talen ook in de derde graad deze strategieën <i>expliciet en herhaaldelijk</i> behandelt om het leren leren van de leerlingen te ondersteunen.</p>	
<p>Tip: Naast het gebruik van materiaal dat aangepast is aan de doelgroep, willen we het gebruik van authentiek materiaal sterk promoten. Dit impliceert wel een confrontatie met ongekende woorden en structuren, maar speelt vaak beter in op de leefwereld van de leerlingen waardoor ze meer gemotiveerd zijn en meer bereid zijn om te gaan met talige frustraties. Daarbij is het belangrijk dat de leerlingen kennis maken met <i>verschillende varianten van het Engels</i>.</p>	

8.1	<p>Voorbeeld: de leerlingen concentreren zich op wat ze al begrijpen en blijven luisteren ondanks het feit dat ze niet alle woorden begrijpen of verstaan. Ze zien in dat het niet nodig is om alles te begrijpen om de taak te kunnen maken.</p> <p>Tip: De leraar peilt, indien mogelijk, naar de voorkennis van de leerlingen en vermeldt hoe lang het fragment duurt en hoeveel luisterbeurten de leerlingen krijgen. Deze en andere tips (de strategieën zelf) worden best op de toets zelf vermeld. De leraar kan ook een extra luisterbeurt inlassen, als hij merkt dat dit nodig is.</p> <p>Tip: De leraar geeft nadien gerichte reflectievragen zoals 'Kon je je lang genoeg concentreren?', 'Wat vond je van het taalgebruik van de spreker?', 'Wat vond je heel moeilijk of net gemakkelijk en waarom?'. Deze vragen kunnen ook op de toets zelf vermeld worden. De antwoorden op deze vragen kunnen ook in een waardeschaal gegoten worden (bv. van 1 tot 5) om het invullen en nakijken te vergemakkelijken. Het is niet de bedoeling dat de reflectie geëvalueerd wordt.</p> <p>Tip: De leraar kan ook meer dan 10 vragen geven en de leerlingen zelf laten beslissen welke vragen ze beantwoorden en welke niet.</p>
8.2	<p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen vooraf wat de bedoeling van de luistertaak is en luisteren specifiek naar wat er gevraagd wordt zoals de belangrijkste feiten weergeven, een schema aanvullen of juist/fout aanduiden.</p>
8.3	<p>Voorbeeld: de leerlingen zeggen dat ze iets niet begrijpen in een luisteroefening of bij het beluisteren van instructies.</p> <p>Tip: Het is niet de bedoeling dat de leraar altijd een 'walking dictionary' is. De leerling kan ook bij een medeleerling terecht met dergelijke vraag op voorwaarde dat dit ook in het Engels gebeurt. De leraar kan de leerlingen ook een (online) woordenboek aanbieden, zodat ze het zelf kunnen opzoeken.</p>
8.4	<p>Voorbeeld: de leerlingen halen extra informatie uit de woorden, beelden en context.</p>
8.5	<p>Voorbeeld: de leerlingen vragen, indien nodig, om langzamer te spreken, iets te herhalen, iets aan te wijzen in een luisteroefening of bij het beluisteren van instructies.</p>
8.6	<p>Voorbeeld: de leerlingen verwoorden vooraf of na het beluisteren van het eerste deel (bijvoorbeeld 30 seconden) waarover de tekst volgens hen zal gaan, wat de bedoeling is van de tekst, voor wie de tekst bedoeld is en waaruit ze dat afleiden: wat zegt hun voorkennis over een dergelijke tekst of (indien een kijkfragment gebruikt wordt) wat vertellen de titel en de beelden?</p>
8.7.	<p>Voorbeeld: de leerlingen maken gebruik van woorden die ze al kennen uit de eigen taal of een andere vreemde taal.</p>
8.8.	<p>Voorbeeld: de leerlingen zijn extra aandachtig voor onbekende woorden en leiden hun vermoedelijke betekenis in de eerste plaats af uit de context (woorden, beelden).</p>
8.9.	<p>Voorbeeld: de leerlingen noteren (een vooraf afgesproken aantal) kernwoorden, data en namen of enkel de informatie die ze nodig hebben om de opdracht tot een goed einde te brengen. De leerlingen onderlijnen eventueel ook trefwoorden in de vragen en noteren specifieke informatie over deze woorden.</p>

de leerlingen zetten hun kennis (ET 42 tot 44) functioneel in bij het uitvoeren van de luister- en kijktaken.

de leerlingen werken aan de attitudes (ET 45 tot 49) bij het uitvoeren van de luister- en kijktaken.

LEZEN

De derde graad is een uitdieping/verfijning is van de tweede graad en daarom is het nuttig dat leraren die enkel in de derde graad lesgeven ook het leerplan van de tweede graad eens doornemen.

AANPAK

Het is heel belangrijk om elke taalkaak meerdere keren in te oefenen: dat betekent dat het niet volstaat om bv. 1 keer de hoofdgedachte te laten achterhalen in een prescriptieve tekst en dit 1 keer te evalueren, maar dat je tijdens de graad meerdere prescriptieve teksten moet aanbieden, zodat je leerlingen meerdere keren kunnen oefenen in het achterhalen van de hoofdgedachte.

Wij hebben ernaar gestreefd om zoveel mogelijk doelstellingen aan elkaar te linken, om te tonen dat je op basis van één tekst meerdere doelstellingen kunt bereiken (zie de servicedocumenten voor verduidelijking). Het is echter ook belangrijk om de doelstellingen af en toe ook los van de andere taaltaken in te oefenen (zie de extra voorbeelden ter inspiratie). Dit laatste beantwoordt aan de wijze waarop de peilproeven en paralleltoetsen voor Frans en Nederlands worden ingevuld.

We pleiten ervoor om de doelstelling over cultuuruitingen zoveel mogelijk te integreren, zodat leerlingen ervaren dat de kennis van de Angelsaksische wereld, de Engelse taal en cultuur geen apart gegeven is.

Ter info: de door de overheid ontwikkelde peilproeven proberen op objectieve en betrouwbare wijze de leerresultaten van leerlingen vast te stellen (Hebben zij op het einde van een bepaalde graad de eindtermen bereikt?) en leveren ook een norm op, waarmee individuele resultaten van leerlingen en scholen vergeleken kunnen worden. Scholen die dat wensen, kunnen de paralleltoetsen van peilproeven van hun leerlingen afnemen en een gratis feedbackrapport bij de overheid aanvragen. Voor Engels werden er tot op heden nog geen peilproeven of paralleltoetsen ontwikkeld.

Voor meer info over het inoefenen en evalueren van 'lezen' lees de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels.

ERK-NIVEAU

Voor Vlaanderen is het te bereiken niveau voor lezen voor de derde graad aso door de overheid vastgelegd op B1.

Het verschil tussen de leerplandoelstellingen van de tweede en derde graad aso heeft soms te maken met het *aantal tekstsoorten* dat de leerlingen moeten behandelen (dan blijft de leerplandoelstelling dezelfde) of met de *opdracht* (taalkaak) die langer/complexer is.

Tekstkenmerken lezen
Onderwerp
<ul style="list-style-type: none">
• af en toe enige abstractie
<ul style="list-style-type: none">
• eigen leefwereld en dagelijks leven
<ul style="list-style-type: none">
• ook onderwerpen van meer algemene aard, onder meer met betrekking tot de actualiteit
Taalgebruikssituatie
<ul style="list-style-type: none">
• voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
<ul style="list-style-type: none">
• met en zonder visuele ondersteuning
<ul style="list-style-type: none">
• met aandacht voor digitale media
<ul style="list-style-type: none">
• socioculturele verschillen tussen de Franstalige wereld en de eigen wereld
Structuur – samenhang - lengte
<ul style="list-style-type: none">
• ook samengestelde zinnen met een zekere mate van complexiteit
<ul style="list-style-type: none">
• niet al te complex gestructureerde argumentatieve en artistiek-literaire teksten
<ul style="list-style-type: none">
• relatief complex gestructureerde informatieve, prescriptieve en argumentatieve teksten
<ul style="list-style-type: none">
• af en toe relatief lange teksten
<ul style="list-style-type: none">
• ook met redundante informatie
Woordenschat en taalvariëteit
<ul style="list-style-type: none">
• vaker minimale afwijking van de standaardtaal
<ul style="list-style-type: none">
• informeel en formeel
<ul style="list-style-type: none">
• aandacht voor taalvariëteiten

LEERPLANDOELSTELLING 9:		ET 9 lezen
de leerlingen kunnen op <i>BESCHRIJVEND</i> niveau het onderwerp bepalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.		
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren</p>	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een leesfragment over een actie van een liefdadigheidsinstelling aan mogelijke onderwerpen of bepalen het onderwerp zelf bv.</p> <ul style="list-style-type: none"> – animal rescue centre in LA (US) ‘Hope for Paws’ http://www.hopeforpaws.org/ – dog rescue centre in Sydney (Australia) http://www.paws.com.au/ – dogs and cats rescue centre (Australia) http://www.sadogrescue.com/ <p>For more information on the best known non-profit organisations: the Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals http://www.rspca.org.uk/home (UK), http://www.rspca.org.au/ (Australia), http://www.animalrightszone.com/canada/rspca/ (Canada), http://rnzspca.org.nz/ (New Zealand)</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een aantal blogs en bepalen het onderwerp</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een foto van een herkenbare, actuele persoon aan een interview in een tijdschrift of krant: door meerdere personen te geven, vergroot je de kans dat elke leerling(e) wel iemand kent</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken leesfragmenten (krantenartikels) aan afbeeldingen (zoals weerbericht, ongeval, huwelijk, overlijden, politiek, sport) of titels</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken richtlijnen aan een leestekst over veilig internetgebruik bv. ‘4 ways to be safe on the Internet’, ‘Internet safety: 8 steps to keeping your computer safe on the internet’, ‘Teen safety on the internet’ en ‘Kids Rules for Online Safety’</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een titel aan een leesfragment (ze verzinnen zelf een geschikte titel of kruisen een titel in een door de leraar aangereikte lijst) bv. uit een biografisch verhaal</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een aantal blogs en bepalen het onderwerp</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen verzinnen zelf een goede titel bij een fragment uit een verhaal</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen verzinnen een titel voor een leeg onderwerpveld bij een e-mail of kiezen uit een reeks voorstellen</p>	

	<p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken de titel van een film/boek/cd/tentoonstelling/dansvoorstelling aan een recensie of lezersbrief</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen duiden aan of de recensent van een bepaalde film/cd/tentoonstelling/dansvoorstelling pro of contra is of bepalen waarover de controverse gaat</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een historische gebeurtenis (titel) aan een lied vb. over de afschaffing van apartheid zoals 'Biko' van Peter Gabriel, 'Gimme Hope Jo'anna' van Eddy Grant, 'Nelson Mandela' van The Special A.K.A., 'Sun city' van Artists United Against Apartheid, 'Milagro' van Santana, 'Crossroads' van Tracy Chapman, 'In Square Circle' van Stevie Wonder, '(Something inside)So Strong' van Labi Siffre, 'Silver and Gold' van U2, 'One (Hu)man, One Vote' van Johnny Clegg of 'Apartheid Stinx' van Oi Polloi, 'Graceland' van Paul Simon</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken een titel/emoticon/afbeelding aan een (recent) gedicht of rijmpje</p>
--	--

<p>LEERPLANDOELSTELLING 10: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau de hoofdgedachte achterhalen in informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i></p>		<p>ET 10 lezen</p>
<p>Leerinhouden</p>	<p>Voorbeelden en tips</p>	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren</p>	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen het doel van de liefdadigheidsinstelling bv. ze willen mensen sensibiliseren en informeren en vaak ook overtuigen om te helpen door een donatie te geven (in die zin is de tekst zowel informatief als argumentatief)</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken nieuws in een tijdschrift of een krant aan de hoofdpunten die erin aan bod komen</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen waarom het belangrijk is om je gegevens op het internet te beveiligen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven de boodschap weer van een advertentie over veilig rijden (belang condoomgebruik), veilig rijden weer (bv. geen alcohol achter het stuur), afval sorteren, recycleren of geluidsnormen</p>	

	<p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken getuigenissen van mensen over zaken die ze ervaren hebben bv. getuigenissen van mensen die in het buitenland in de gevangenis zitten voor (vermeende) misdrijven. Op het internet worden verhalen van slachtoffers en daders aangeboden zoals Piper Kerman “Orange is the new black”</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven de kerngedachte weer van een getuigenis over plastische chirurgie (bv. ‘denk goed na vóór je er aan begint’ of ‘het heeft mijn leven veranderd’) bv. een reconstructie na een borstamputatie of het weglaseren van tatoeages</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen of een film/boek/cd/ tentoonstelling/dansvoorstelling positief of negatief beoordeeld wordt door relevante kernwoorden uit het leesfragment te halen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen kernwoorden aan om aan te tonen of de recensent pro of contra is</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken de tekst van een lied over discriminatie/anti-apartheid aan de inhoud/het thema dat er het best bij past</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken de tekst van een (recent) gedicht of rijmpje aan de inhoud/het thema dat er het best bij past</p>
--	---

<p>LEERPLANDOELSTELLING 11:</p> <p><i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau de gedachtegang volgen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i></p>		<p>ET 11 lezen</p>
<p>Leerinhouden</p>	<p>Voorbeelden en tips</p>	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren</p>	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen linken zinnen aan het verloop van de actie van de liefdadigheidsinstelling bv. de leerlingen kruisen op een beperkte lijst aan wat er eerst gebeurd is tijdens de redding, wat daarna enz.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven bij een artikel over de klimaatopwarming aan hoe bepaalde acties van de mens geleid hebben tot de opwarming van de aarde</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen onderstrepen in een tekst zelf de signaalwoorden (first, second, for example, because, that’s why, ...) die de gedachtegang weergeven</p> <p>Noot: het is belangrijk dat de leraar de leerlingen ook wijst op het structurele aspect van teksten zoals de indeling in alinea’s en de lay-out</p>	

	<p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen welke stappen je kunt nemen om veilig op het internet te gaan</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen de ‘safety instructions’ van een steward(ess) en duiden op een checklist aan wat de juiste volgorde is van de handelingen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen de beschrijving van een EHBO-oefening en bepalen op basis van een reeks tekeningen de juiste volgorde van de bewegingen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen voeren instructies uit (op het internet vind je er tientallen, die je best zonder prenten of beeld aanbiedt): de leerlingen knopen bv. een das of een sjaal op basis van aanwijzingen of vouwen een origamifiguurtje</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een fragment uit een biografisch verhaal en zetten de gebeurtenissen in de juiste volgorde op een al dan niet door de leraar aangereikt schema of aangereikte tijdslijn</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen de sterke of zwakke punten van een film/boek cd/dvd/tentoonstelling/dansvoorstelling</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen meerdere reacties op een blog en leiden eruit af of het om positieve of negatieve oordelen gaat</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen sommen enkele argumenten op waarom een bepaalde film, tentoonstelling of dansvoorstelling of een bepaald boek / een bepaalde cd zo goed of slecht is</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen klasseren de reacties van klanten op een forum over een bepaald product in 2 kolommen (pro of contra)</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen de belangrijkste acties/handelingen/gebeurtenissen uit de tekst van een lied over discriminatie/anti-aprtheid</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen de belangrijkste acties/handelingen/gebeurtenissen uit een (recent) gedicht, rijmpje of fragment uit een toneelstuk</p>
--	--

LEERPLANDOELSTELLING 12:		ET 12 lezen
de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau relevante informatie selecteren uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.		
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taak in alle teksten uitvoeren</p>	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een beschrijving van een dier of zijn/haar verwondingen en linken het aan het juiste woord in een door de leraar aangereikte lijst met verwondingen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen stellen op basis van een festivalbrochure hun eigen dagplanning samen en motiveren waarom ze voor welke groep kiezen bv. Glastonbury festival, Best festival, TomorrowWorld of Pukkelpop (English version)</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen stellen op basis van een tv-gids hun eigen tv-avond samen en motiveren waarom ze voor welk programma kiezen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen stellen op basis van een gids hun eigen dagplanning samen en motiveren waarom ze voor welke tentoonstellingen kiezen bv. British Museum of Natural History Museum (UK), Museum of Modern Art, National Museum of Science of Metropolitan Museum of Arts (US)</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen zoeken in vacatureteksten informatie die beantwoordt aan een specifiek profiel</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een beschrijving van een persoon of een plaats en linken die aan een foto/tekening</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen (al dan niet op basis van hun eigen account) wat ze zelf reeds doen en wat niet / de leerlingen vertellen welke elementen van internetbeveiliging voor hen belangrijk/onbelangrijk zijn</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen proberen in bijsluiters van medicijnen te achterhalen voor wie het middel niet geschikt is zoals kinderen jonger dan 1 jaar of zwangere vrouwen</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een bereiding van een gerecht en vinken op een lijst ingrediënten aan of noteren ze zelf</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen voeren een redelijk complexe geschreven opdracht (van de leraar) uit zoals in groepjes een nieuwe klasopstelling organiseren (bv. van eilandjes naar een U-vorm) of een turnoefening uitvoeren (bv. samen een piramide vormen)</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een fragment uit een biografisch verhaal en vinken de data aan die erin vermeld worden of vullen een fact file aan</p>	

	<p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een tekst over een beroemde persoon en vinken de data aan die erin vermeld worden of vullen een fact file aan</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen zoeken fouten of overeenkomsten tussen een (persoons)beschrijving en een afbeelding, foto, grafiek, ... of verbinden afbeeldingen, foto's, grafieken, ... met de juiste (persoons)beschrijving</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen vullen op basis van een recensie een fact file aan of maken een top 3 van de volgens hen meest overtuigende argumenten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven op basis van een tekst-, luister- of beeldfragment weer of een bepaalde bewering van de recensent/lezer juist is of niet en motiveren waarom</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen de tekst van een lied over discriminatie/anti-apartheid en vullen een fact file aan</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen verbinden woorden aan beschrijvingen bv. Craig Raine "A Martian Sends a Postcard Home"</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een (recent) gedicht, rijmpje of fragment uit een toneelstuk en vullen een fact file aan</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen selecteren uit liedjesteksten hoe de artiest een bepaald gevoel uitdrukt bv. Hoe verklaart Shakespeare zijn liefde aan iemand in 'Shall I compare thee to a summer's day?' (Sonnet 18) zonder expliciet "I love you" te zeggen (Shakespeare schrijft in dit sonnet: "and often is HIS gold complexion dimmed") of hoe maakt WH Auden duidelijk dat hij zijn geliefde ontzettend mist zonder effectief "I miss you" te zeggen</p>
--	---

LEERPLANDOELSTELLING 13:		ET 13 lezen
<i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau de tekststructuur en –samenhang herkennen van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i>		
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen reconstrueren de chronologie van het verhaal van de liefdadigheidsinstelling aan de hand van signaalwoorden of op basis van alinea's die door elkaar gehaald zijn</p>	

<p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak in alle teksten uitvoeren</p>	<p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beantwoorden waar/niet waar-vragen over de inhoud van de tekst over veilig internetgebruik</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een advertentie en noteren de voordelen in een door de leraar aangereikt schema</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen bepalen na het lezen van 'jumbled text', de volgorde van de bereidingswijze van een gerecht</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen reconstrueren de chronologie van het biografisch verhaal aan de hand van signaalwoorden of op basis van alinea's die door elkaar gehaald zijn of beantwoorden waar/niet waar-vragen over de inhoud van de tekst</p> <p>Voorbeeld: deze voorbeelden lijken eerder geschikt voor een eerste of tweede graad, maar uiteraard is het de bedoeling om materiaal aan te bieden van een bepaald ERK-niveau, waardoor het wel een zinvolle oefening kan zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de leerlingen reconstrueren een mopje door verknipte fragmenten juist te ordenen – de leerlingen reconstrueren een stripverhaal door verknipte fragmenten juist te ordenen of de tekstballonnen in te vullen – de leerlingen matchen de juiste tekstballonnen met de juiste tekeningen <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven argumenten van een recensie schematisch weer of duiden signaalwoorden en stellen aan de hand daarvan een schema samen; ze worden zich zo bewust van de noodzaak van alinea's en bindwoorden in argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen vullen tussentitels bij alinea's in die ze uit een lijst met keuzemogelijkheden halen of die ze zelf moeten verzinnen</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beantwoorden waar/niet waar-vragen over de inhoud van de tekst over discriminatie/anti-apartheid</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen krijgen een liedjestekst zonder eerste en/of laatste paragraaf. Ze kiezen de juiste paragraaf uit een aantal mogelijkheden (waarvan er slechts één bij de tekst past)</p>
--	--

LEERPLANDOELSTELLING 14: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau cultuuruitingen opzoeken die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.</i>		ET 14 lezen
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Deze eindterm wordt herhaald bij alle vaardigheden.	Voorbeeld: de leerlingen noteren opvallende woorden, uitdrukkingen en acties uit het specifieke leesfragment (over een actie van een liefdadigheidsinstelling, richtlijnen voor veilig internetgebruik, het plegen van misdaden of protest tegen discriminatie/apartheid of literatuur- of andere recensies) en zoeken op of ze typisch zijn voor een bepaald Engelstalig land of een Engelstalige regio of niet Voorbeeld: de leerlingen lezen tekstfragmenten en achterhalen de verschillen in tradities en gewoontes tussen de regio van de doeltaal en de eigen regio Voorbeeld: de leerlingen zoeken informatie over de meest bekende feestdagen in de Angelsaksische wereld (United Kingdom, United States, Australia, Canada of andere landen uit de Commonwealth) die doorgaan in de maand waarin zij les krijgen Voorbeeld: de leerlingen zoeken informatie over bekende muziek- of filmfestivals of populaire sporten in de Angelsaksische wereld en vergelijken die met hun eigen leefwereld; ze vertrekken daarbij vanuit hun eigen smaak wat muziek, films of sport betreft Voorbeeld: de leerlingen lezen tekstfragmenten en achterhalen de verschillen in tradities en gewoontes tussen de regio van de doeltaal en de eigen regio Voorbeeld: de leerlingen zoeken informatie over de meest bekende feestdagen in de Angelsaksische wereld (United Kingdom, United States, Australia, Canada, New Zealand, ...) die plaatsvinden <i>in de maand</i> waarin zij les krijgen Voorbeeld: de leerlingen zoeken informatie over bekende muziek- of filmfestivals of populaire sporten in de Angelsaksische wereld en vergelijken die met hun eigen leefwereld	

LEERPLANDOELSTELLING 15: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREREND niveau de informatie van informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten op overzichtelijke wijze ordenen.</i>		ET 15 lezen
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten	Informatieve teksten Voorbeeld: de leerlingen halen bepaalde gegevens uit een leesfragment over de liefdadigheidsinstelling en zetten ze in een schema (al dan niet op basis van een door de leraar aangereikt voorbeeld) bv. ze	

<p>Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren</p>	<p>achterhalen info over de plaats en het tijdstip waar het dier gevonden werd en de omstandigheden waarin het gevonden werd</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen bepaalde gegevens uit de tekst over veilig internetgebruik en zetten ze in een schema (al dan niet op basis van een door de leraar aangereikt voorbeeld) bv. Wat is het belangrijkste? Wat mag je absoluut niet doen? Wat mag je wel doen?</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen instructies (die gegeven worden bij een brandevacuatie of een kooksessie) en plaatsen de verschillende stappen in de juiste volgorde op een door de leraar aangereikte lijst</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen zetten gebeurtenissen uit een leesfragment van een biografisch verhaal in een door hen zelf ontwikkeld overzicht</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven de chronologie van een kortverhaal, een bekend sprookje of een (door iedereen) gelezen roman weer</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een recensie of lezersbrief en vinken de argumenten aan die erin vermeld worden</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen ordenen argumenten volgens categorieën (bv. pro en contra en in het geval van een film, tentoonstelling of dansvoorstelling: muziek, kostumering, locaties, ...)</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen zetten gebeurtenissen uit een tekst van een lied over discriminatie/anti-apartheid in een door hen zelf ontwikkeld overzicht</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen vatten een (recent) gedicht, rijmpje of een fragment uit een toneelstuk schematisch samen</p>
---	---

<p>LEERPLANDOELSTELLING 16: <i>de leerlingen kunnen op BOORDELEND niveau een oordeel vormen over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i></p>		<p>ET 16 lezen</p>
<p>Leerinhouden</p>	<p>Voorbeelden en tips</p>	
<p>Informatieve teksten Prescriptieve teksten</p>	<p>Informatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beantwoorden (enkele van) de volgende vragen: <i>Wat vinden jullie van deze</i></p>	

<p>Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten</p> <p>► de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren</p>	<p><i>actie? Wat vinden jullie dat er zou moeten gebeuren om dit soort van onrecht tegen te gaan? Zou je zo'n verwaarloosd dier adopteren? Waarom wel/niet? Zou je je opgeven als pleeggezin? Waarom wel/niet? / de leerlingen schrijven een e-mail naar de liefdadigheidsinstelling die ze verkend hebben en uiten hun waardering</i></p> <p>Voorbeeld: de leerlingen schrijven een fictieve e-mail naar een instelling waaruit blijkt dat ze de geschikte kandidaatpleegouders zijn voor een bepaald dier (= een argumentatieve tekst)</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen ontwerpen een flyer met de gegevens van de instelling die mensen oproept om verwaarloosde dieren te signaleren aan de dierenbescherming/politie/GAIA (= een argumentatieve tekst)</p> <p>Prescriptieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen nog een andere tekst (of twee) over veilig internetgebruik (er staan er honderden op het internet) en vertellen elkaar welke tekst hen het meest aansprak en waarom</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen vergelijken twee advertenties voor een gelijkaardig product (bv. shampoo, luiers, voedsel) en motiveren welke het best zijn doel bereikt</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een aantal tips voor een sollicitatiegesprek of een eerste afspraakje en klasseren ze volgens bepaalde rubrieken zoals 'erg belangrijk', 'niet belangrijk', 'onzin' (we menen dat onderstaand voorbeeld zowel voor aso als kso-tso gebruikt kan worden)</p> <p>Narratieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen motiveren op basis van een leesfragment van een biografisch verhaal waarom ze de getuigenis al dan niet waarachtig vinden</p> <p>Voorbeeld: een appreciatie geven over een kortverhaal, een bekend sprookje of een (door iedereen) gelezen roman</p> <p>Argumentatieve teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen een tekst en motiveren waarom ze al dan niet overtuigd zijn van de argumenten van de recensent/lezer; het is geen voorwaarde dat ze de film/cd/ tentoonstelling/dansvoorstelling of het boek gelezen, gehoord of gezien hebben, maar dat kan wel als de opdracht vooraf gegeven wordt</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen lezen twee verschillende recensies van een bepaald product (1 pro en 1 contra) en vertellen elkaar welke hen het meest overtuigd heeft en waarom</p> <p>Artistiek-literaire teksten</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen motiveren waarom een lied over discriminatie/anti-apartheid hen al dan niet aanspreekt (bv. stijl, inhoud, woordenschat, structuur, lengte, ...) of ze bekijken de clip en geven een persoonlijke appreciatie</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven op basis van een (recent) gedicht, rijmpje of fragment van een toneelstuk weer of een personage sympathiek is of niet en motiveren hun antwoord</p>
---	---

<p>LEERPLANDOELSTELLING 17:</p> <p>de leerlingen kunnen indien nodig de volgende strategieën toepassen:</p> <p>17.1 zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;</p> <p>17.2 onduidelijke passages herlezen;</p> <p>17.3 het leesdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen;</p> <p>17.4 gebruik maken van ondersteunende gegevens (talige en niet-talige) binnen en buiten de tekst;</p> <p>17.5 digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen;</p> <p>17.6 hypothesen vormen over de inhoud en de bedoeling van de tekst;</p> <p>17.7 de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;</p> <p>17.8 de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context;</p> <p>17.9 relevante informatie aanduiden.</p>	<p>ET 17 lezen</p>
<p>De strategieën zijn bijna identiek aan de strategieën in de tweede graad aso. Enkel wat onderlijnd is, is niet in de eindtermen/leerplandoelstellingen van de tweede graad opgenomen.</p> <p>Voorbeelden en tips</p> <p>Opgelet: Het is heel belangrijk dat de leraar talen ook in de derde graad deze strategieën <i>expliciet en herhaaldelijk</i> behandelt om het leren leren van de leerlingen te ondersteunen.</p>	
<p>Tip: Naast het gebruik van materiaal dat aangepast is aan de doelgroep, willen we het gebruik van authentiek materiaal promoten. Dit impliceert een confrontatie met ongekende woorden en structuren, maar speelt vaak beter in op de leefwereld van de leerlingen waardoor ze meer gemotiveerd zijn en meer bereid zijn om te gaan met talige frustraties.</p>	
<p>17.1 Voorbeeld: de leerlingen concentreren zich op wat ze al begrijpen en blijven lezen ondanks het feit dat ze niet alle woorden begrijpen of verstaan. Ze zien in dat het niet nodig is om alles te begrijpen om de taak te kunnen maken.</p> <p>Tip: De leraar peilt, indien mogelijk, naar de voorkennis van de leerlingen en vermeldt hoeveel tijd de leerlingen krijgen om de leesopdracht uit te voeren. Deze en andere tips (de strategieën zelf) worden best op de toets zelf vermeld. De leraar kan ook extra tijd geven, als hij merkt dat dit nodig is.</p> <p>Tip: De leraar geeft nadien gerichte reflectievragen zoals 'Kon je je lang genoeg concentreren?', 'Wat vond je heel moeilijk of net gemakkelijk (bv. veel transparante woorden of onbekende woorden) en waarom?'. Deze vragen kunnen ook op de toets zelf vermeld worden. De antwoorden op deze vragen kunnen ook in een waardeschaal gegoten worden (bv. van 1 tot 5) om het invullen en nakijken te vergemakkelijken. Het is niet de bedoeling dat de reflectie geëvalueerd wordt.</p> <p>Tip: De leraar kan ook meer dan 10 vragen geven en de leerlingen zelf laten beslissen welke vragen ze beantwoorden en welke niet.</p>	

17.2	Voorbeeld: de leerlingen herlezen voor hen moeilijke passages , indien nodig meerdere keren, om ze beter te begrijpen.
17.3	Voorbeeld: de leerlingen achterhalen vooraf wat de bedoeling van de leestaak is en zoeken specifiek naar wat er gevraagd wordt zoals de belangrijkste feiten weergeven, een schema aanvullen of juist/fout aanduiden.
17.4	Voorbeeld: de leerlingen halen extra informatie uit de woorden, afbeeldingen en context.
17.5	Voorbeeld: de leerlingen zoeken de betekenis van onbekende woorden uit de tekst op in digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden. Tip: De leerling kan ook, mits toestemming van de leraar, bij een medeleerling terecht op voorwaarde dat dit ook in het Engels gebeurt.
17.6	Voorbeeld: de leerlingen verwoorden vooraf of na het lezen van het eerste deel (bijvoorbeeld de titel en eerste paragraaf) waarover de tekst volgens hen zal gaan, wat de bedoeling is van de tekst, voor wie de tekst bedoeld is en waaruit ze dat afleiden: wat zegt hun voorkennis over een dergelijke tekst, wat vertellen de titel, citaten, afbeeldingen en lay-out?
17.7	Voorbeeld: de leerlingen maken gebruik van verwante woorden die ze al kennen uit de eigen taal of een andere vreemde taal.
17.8	Voorbeeld: de leerlingen zijn extra aandachtig voor onbekende woorden en hun vermoedelijke betekenis door ze in de eerste plaats af te leiden uit de context (woorden, afbeeldingen, tekstopbouw of lay-out).
17.9	Voorbeeld: de leerlingen noteren (een vooraf afgesproken aantal) kernwoorden, data en namen of enkel de informatie die ze nodig hebben om de opdracht tot een goed einde te brengen. De leerlingen onderlijnen eventueel ook trefwoorden in de vragen en noteren specifieke informatie over deze woorden.

de leerlingen zetten hun kennis (ET 42 tot 44) functioneel in bij het uitvoeren van de leestaken.

de leerlingen werken aan de attitudes (ET 45 tot 49) bij het uitvoeren van de leestaken.

SPREKEN

De derde graad is een uitdieping/verfijning is van de tweede graad en daarom is het nuttig dat leraren die enkel in de derde graad lesgeven ook het leerplan van de tweede graad eens doornemen.

AANPAK

Het is heel belangrijk om elke taalkaak meerdere keren in te oefenen: dat betekent dat het niet volstaat om bv. 1 keer informatie uit narratieve teksten mee te laten delen en dit 1 keer te evalueren, maar dat je tijdens de graad meerdere narratieve teksten moet aanbieden, zodat je leerlingen meerdere keren kunnen oefenen in het meedelen van dergelijk informatie.

Wij hebben ernaar gestreefd om zoveel mogelijk doelstellingen aan elkaar te linken, om te tonen dat je op basis van één tekst meerdere doelstellingen kunt bereiken (zie de servicedocumenten voor verduidelijking). Het is echter ook belangrijk om de doelstellingen af en toe ook los van de andere taaltaken in te oefenen (zie de extra voorbeelden ter inspiratie). Dit laatste beantwoordt aan de wijze waarop de peilproeven en paralleltoetsen voor Frans en Nederlands worden ingevuld.

We pleiten ervoor om de doelstelling over cultuuruitingen zoveel mogelijk te integreren, zodat leerlingen ervaren dat de kennis van de Angelsaksische wereld, de Engelse taal en cultuur geen apart gegeven is.

Ter info: de door de overheid ontwikkelde peilproeven proberen op objectieve en betrouwbare wijze de leerresultaten van leerlingen vast te stellen (Hebben zij op het einde van een bepaalde graad de eindtermen bereikt?) en leveren ook een norm op, waarmee individuele resultaten van leerlingen en scholen vergeleken kunnen worden. Scholen die dat wensen, kunnen de paralleltoetsen van peilproeven van hun leerlingen afnemen en een gratis feedbackrapport bij de overheid aanvragen. Voor Engels werden er tot op heden nog geen peilproeven of paralleltoetsen ontwikkeld.

Voor meer info over het inoefenen en evalueren van 'spreken' lees de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels.

ERK-NIVEAU

Voor Vlaanderen is het te bereiken niveau voor spreken voor de derde graad aso door de overheid vastgelegd op B1.

Het verschil tussen de leerplandoelstellingen van de tweede en derde graad aso heeft soms te maken met het *aantal tekstoorten* dat de leerlingen moeten behandelen (dan blijft de leerplandoelstelling dezelfde) of met de *opdracht* (taalkaak) die langer/complexer is.

Tekstkenmerken spreken én mondelinge interactie
Onderwerp
<ul style="list-style-type: none">
• vrij concreet
<ul style="list-style-type: none">
• eigen leefwereld en dagelijks leven
<ul style="list-style-type: none">
• onderwerpen van meer algemene aard
Taalgebruikssituatie
<ul style="list-style-type: none">
• voor de leerlingen relevante taalgebruikssituaties
<ul style="list-style-type: none">
• met en zonder achtergrondgeluiden / met en zonder visuele ondersteuning, (voor mondelinge interactie: met inbegrip van non-verbale signalen)
<ul style="list-style-type: none">
• met aandacht voor digitale media
<ul style="list-style-type: none">
• de gesprekspartners richten zich tot elkaar en tot anderen (mondelinge interactie)
Structuur – samenhang - lengte
<ul style="list-style-type: none">
• enkelvoudige en samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
<ul style="list-style-type: none">
• duidelijke tekststructuur
<ul style="list-style-type: none">
• complexere elementen verbonden tot een coherente tekst
<ul style="list-style-type: none">
• vrij korte en af te toe langere teksten
Uitspraak – articulatie – intonatie
<ul style="list-style-type: none">
• heldere uitspraak / zorgvuldige articulatie / natuurlijke intonatie
<ul style="list-style-type: none">
• standaardtaal
Tempo en vlotheid
<ul style="list-style-type: none">
• normaal tempo en met eventuele herhalingen en onderbrekingen
Woordenschat en taalvariëteit
<ul style="list-style-type: none">
• frequente woorden
<ul style="list-style-type: none">
• informeel en formeel
<ul style="list-style-type: none">
• standaardtaal
<ul style="list-style-type: none">
• toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven en meningen te formuleren over de eigen leefwereld en onderwerpen van meer algemene aard

LEERPLANDOELSTELLING 18: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau informatie uit informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten meedelen.</i>		ET 18 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten ► de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren	Voorbeeld = zeggen waarover het gaat en/of vragen beantwoorden over de inhoud Dit heeft betrekking op de luister-, kijk- en leesfragmenten die wij in de andere servicedocumenten beschreven hebben. Je kan dit ook linken aan losse voorbeelden zoals bv. vertellen waarover een verhaal of een boek gaat	

LEERPLANDOELSTELLING 19: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau beluisterde, bekeken en gelezen informatieve en narratieve teksten navertellen.</i>		ET 19 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Narratieve teksten ► de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren	Voorbeeld = zeggen waarover het gaat en/of vragen beantwoorden over de inhoud, maar dan langer en uitgebreider en met meer aandacht voor details en non-verbale communicatie Dit heeft betrekking op de luister-, kijk- en leesfragmenten die wij in de andere servicedocumenten beschreven hebben. Je kan dit ook linken aan losse voorbeelden zoals bv. vertellen waarover een verhaal of een boek gaat Opgelet: het navertellen hoeft niet heel lang te duren, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit	

LEERPLANDOELSTELLING 20: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau beluisterde, bekeken en gelezen informatieve, narratieve en artistiek-literaire teksten samenvatten.</i>		ET 20 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Narratieve teksten Artistiek-literaire teksten ► de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren	Voorbeeld = dit is gelijk aan de doelstelling bij schrijven, behalve dat leerlingen mondeling wel in staat moeten zijn om een lied, gedicht of verhaal verder aan te vullen, samen te vatten Opgelet: de samenvatting hoeft niet heel lang te duren, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit	

LEERPLANDOELSTELLING 21: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau verslag uitbrengen over een ervaring, een situatie en een gebeurtenis.</i>		ET 21 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
► de leerlingen moeten de taalkaak uitvoeren op basis van een <ul style="list-style-type: none"> • ervaring • situatie • gebeurtenis 	Voorbeeld: = een objectief of subjectief relaas geven (dit is gelijk aan de doelstelling voor schrijven) <ul style="list-style-type: none"> ► je kan dit linken aan de verschillende voorbeelden die we voor lezen hebben uitgewerkt en leerlingen bv. vragen om de rol van een bepaald personage in de 'Cyberbullying Prevention Commercial' over te nemen en te vertellen wat ze voelen en denken (bv. als moeder, pester, gepest meisje, zwijgende 'vriendinnen') ► je kan dit linken aan de verschillende voorbeelden die we voor luisteren en kijken hebben uitgewerkt en leerlingen bv. laten vertellen vanuit het perspectief van een medewerker of iemand die een dier wil adopteren wat er gebeurt in de liefdadigheidsinstelling voor dieren ► je kan er ook voor kiezen om leerlingen op een objectieve of subjectieve wijze te laten vertellen over een sterfgeval, huwelijk, geboorte van een bekende persoon uit de Angelsaksische wereld of het eerste festival, de beste wedstrijd waarvan ze getuige waren of extra suggestie (niet vermeld bij schrijven): je kan de leerlingen een neptelevisie- of radiojournaal laten samenstellen en naar voren brengen (bv. 3 hoofdpunten, een sportgedeelte, het weer en 1 reporter ter plaatse) al dan niet gelinkt aan de realiteit of zelf verzonnen; om te vermijden dat hetzelfde nieuws x aantal keer herhaald wordt, kan je deze opdracht over meerdere weken spreiden, m.a.w. leerlingen op verschillende tijdstippen aan bod laten komen en hen de opdracht geven om in te spelen op de actualiteit 	

	Opgelet: het verslag hoeft niet heel lang te duren, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit
--	---

LEERPLANDOELSTELLING 22: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau een presentatie geven.</i>		ET 22 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
een presentatie	<p>Voorbeeld: een presentatie hoeft niet per sé lang te duren, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ je kan dit linken aan de doelstelling ‘cultuuruitingen opzoeken en presenteren die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt’ die onder luisteren, kijken en lezen geformuleerd wordt ▶ je kan dit linken de vraag “What day is today?” waarbij leerlingen een foto of een filmfragment tonen over een element van de populaire Angelsaksische cultuur of het dagelijks nieuws en dat bespreken ▶ je kan dit linken aan de geïntegreerde of losse voorbeelden bij luisteren, kijken en lezen ▶ je kan dit ook linken aan een bekend monument of natuurgebied uit de Angelsaksische wereld zoals Mount Rushmore, Ground Zero, Stonehenge, the Statue of Liberty, Harbour Bridge, Alcatraz, Niagara Falls, the Grand Canyon, Death Valley, Key Island, the Golden Gate Bridge, Buckingham Palace, Big Ben, the ‘city’ in London, Wall Street, the Empire State Building, the Globe, Trafalgar Square, Hadrian’s Wall, Ayer’s Rock, the Great Barrier Reef, the Tolkien film setting in New Zealand <p>Opgelet: de presentatie hoeft niet heel lang te duren, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit</p>	

LEERPLANDOELSTELLING 23: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau cultuuruitingen opzoeken en presenteren die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.</i>		ET 23 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Deze eindterm wordt herhaald bij alle vaardigheden.	Voorbeeld: zie de voorbeelden die we uitgeschreven hebben bij luisteren, kijken en lezen en leerplandoelstelling 22	

LEERPLANDOELSTELLING 24: <i>de leerlingen kunnen op BEOORDELEND niveau een waardering kort toelichten.</i>		ET 24 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
een waardering	Voorbeeld = heeft meer te maken met een bepaald gevoel die een bepaalde tekst bij je oproept en is dus niet hetzelfde als een motivering (oordeel)	

LEERPLANDOELSTELLING 25: <i>de leerlingen kunnen op BEOORDELEND niveau een gefundeerd standpunt naar voor brengen bij beluisterde, bekeken en gelezen informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i>		ET 25 spreken
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten ► de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren	Voorbeeld: zie de voorbeelden die we uitgeschreven hebben bij luisteren, kijken en lezen	

<p>LEERPLANDOELSTELLING 26: de leerlingen kunnen indien nodig de volgende strategieën toepassen:</p> <p>26.1 zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken; 26.2 het spreekdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen; 26.3 een spreekplan opstellen; 26.4 gebruik maken van non-verbaal gedrag; 26.5 gebruik maken van ondersteunend visueel en auditief materiaal; 26.6 ondanks moeilijkheden via omschrijvingen de correcte boodschap overbrengen; 26.7 digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen en rekening houden met de consequenties ervan; 26.8 bij een gemeenschappelijke spreektaak talige afspraken maken, elkaars inbreng in de tekst benutten, evalueren, corrigeren en redigeren.</p>	<p>ET 26 spreken</p>
<p>De strategieën zijn bijna identiek aan de strategieën in de tweede graad aso. Enkel wat onderlijnd is, is niet in de eindtermen/leerplandoelstellingen van de tweede graad opgenomen.</p> <p>Voorbeelden en tips</p> <p>Opgelet: Het is heel belangrijk dat de leraar talen ook in de derde graad deze strategieën <u>expliciet en herhaaldelijk</u> behandelt om het leren leren van de leerlingen te ondersteunen.</p>	
<p>26.1 Voorbeeld: de leerlingen concentreren zich op wat ze al kunnen uitdrukken en blijven spreken in de doeltaal ondanks het feit dat ze niet alle woorden of uitdrukkingen kennen en meteen kunnen gebruiken. Ze zien in dat het niet nodig is om alle woorden te kennen om de taak te kunnen maken en vallen niet terug op het Nederlands of hun moedertaal.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen gebruiken tijdens opdrachten eerder aangeleerde standaardzinnen en -vragen om te verduidelijken dat ze niet alles begrijpen of kunnen zeggen.</p> <p>Tip: De leraar geeft nadien gerichte reflectievragen zoals 'Kon je je lang genoeg concentreren?', 'Wat vond je van je eigen taalgebruik?', 'Wat vond je heel moeilijk of net gemakkelijk en waarom?'. Deze vragen kunnen ook op een blad vermeld worden. De antwoorden op deze vragen kunnen ook in een waardeschaal gegoten worden (bv. van 1 tot 5) om het invullen en nakijken te vergemakkelijken. Het is niet de bedoeling dat de reflectie geëvalueerd wordt.</p>	
<p>26.2 Voorbeeld: de leerlingen achterhalen vooraf precies wat de bedoeling is van de spreektaak en doen wat er gevraagd wordt. Het is belangrijk dat ze beseffen dat het spreekdoel de inhoud en het taalregister bepaalt.</p>	
<p>26.3 Voorbeeld: de leerlingen stellen, afhankelijk van de spreektaak, een spreekplan op met wat ze bv. in de inleiding, het midden en het slot (conclusie) moeten/willen vermelden.</p>	

26.4	<p>Voorbeeld: de leerlingen aanmoedigen om bewust gebruik te maken van non-verbaal gedrag zoals lichaamshouding, oogcontact, gebaren en mimiek om hun boodschap te ondersteunen.</p> <p>Tip: De leraar leert de leerlingen de juiste technieken aan om voor een groep te spreken door rollenspelen te doen en samen met hen goede praktijkvoorbeelden te bestuderen zoals presidentiële speeches van Barack Obama, presentaties door Steve Jobs, een filmfragment uit “Other people’s money” en ‘HOW TO give a presentation tutorials’ op YouTube. Om te tonen hoe het niet moet, kan de leraar ook een filmpje laten zien waarin er veel misloopt (zie ‘worst presentations ever’ op YouTube).</p> <p>De leraar kan ook zichzelf laten beoordelen op basis van een al dan niet samen met de leerlingen opgestelde checklist. Deze checklist kan ook als een onderdeel van peerevaluatie gebruikt worden. Het is dan wel sterk aangeraden om met een waardeschaal te werken in plaats van met open vragen.</p> <p>Opnames zijn ook een krachtige tool om zelfevaluatie te stimuleren. De leerlingen kunnen in de klas tijdens hun presentatie gefilmd worden of kunnen zichzelf ook thuis filmen.</p>
26.5	<p>Voorbeeld: de leerlingen aanmoedigen om foto’s, tekeningen, pictogrammen en luister- en kijkfragmenten te gebruiken om hun boodschap te ondersteunen. Het is niet de bedoeling dat dit telkens verplicht wordt.</p>
26.6	<p>Voorbeeld: wanneer de leerlingen het juiste woord of de juiste uitdrukking niet kennen of er niet meteen op komen, brengen ze via een omschrijving, synoniem, antoniem of voorbeeld in de doeltaal de correcte boodschap over.</p>
26.7	<p>Voorbeeld: de leerlingen gebruiken traditionele of elektronische woordenboeken of –lijsten bij hun voorbereiding (bv. een synoniemenwoordenboek). Het is belangrijk dat de leraar wijst op de valkuilen bij de gebruikte hulpmiddelen zoals vertaalprogramma’s.</p> <p>Tip: Het is niet de bedoeling dat de leraar altijd een ‘walking dictionary’ is. De leerling kan ook bij een medeleerling terecht met dergelijke vraag op voorwaarde dat dit ook in het Engels gebeurt.</p>
26.8	<p>Voorbeeld: de leerlingen maken bij een gemeenschappelijke spreektaak aan de hand van een stappenplan ook talige afspraken, gebruiken elkaars inbreng in de tekst, evalueren samen de eindversie en corrigeren en redigeren deze waar nodig. Redigeren heeft een ruimere betekenis dan corrigeren. Het gaat er niet zo zeer om fouten uit het ontwerp te halen maar veeleer om het ontwerp aantrekkelijker te maken, en meer doeltreffend in zijn opbouw en uitdrukkingswijze, voor het comfort van het bedoelde publiek enerzijds en om te voldoen aan de geldende vormvereisten anderzijds.</p>

de leerlingen zetten hun kennis (ET 42 tot 44) functioneel in bij het uitvoeren van de spreektaken.

de leerlingen werken aan de attitudes (ET 45 tot 49) bij het uitvoeren van de spreektaken.

MONDELINGE INTERACTIE

De derde graad is een uitdieping/verfijning is van de tweede graad en daarom is het nuttig dat leraren die enkel in de derde graad lesgeven ook het leerplan van de tweede graad eens doornemen.

AANPAK

Het is heel belangrijk om elke taaltaak meerdere keren in te oefenen: dat betekent dat het niet volstaat om bv. 1 keer een niet al te complex te beginnen, aan de gang houden en afsluiten en dit 1 keer te evalueren, maar dat je tijdens de graad meerdere oefenmomenten moet aanbieden.

Wij hebben ernaar gestreefd om zoveel mogelijk doelstellingen aan elkaar te linken, om te tonen dat je op basis van één tekst meerdere doelstellingen kunt bereiken (zie de servicedocumenten voor verduidelijking). Het is echter ook belangrijk om de doelstellingen af en toe ook los van de andere taaltaken in te oefenen (zie de extra voorbeelden ter inspiratie). Dit laatste beantwoordt aan de wijze waarop de peilproeven en paralleltoetsen voor Frans en Nederlands worden ingevuld.

We pleiten ervoor om de doelstelling over cultuuruitingen zoveel mogelijk te integreren, zodat leerlingen ervaren dat de kennis van de Angelsaksische wereld, de Engelse taal en cultuur geen apart gegeven is.

Ter info: de door de overheid ontwikkelde peilproeven proberen op objectieve en betrouwbare wijze de leerresultaten van leerlingen vast te stellen (Hebben zij op het einde van een bepaalde graad de eindtermen bereikt?) en leveren ook een norm op, waarmee individuele resultaten van leerlingen en scholen vergeleken kunnen worden. Scholen die dat wensen, kunnen de paralleltoetsen van peilproeven van hun leerlingen afnemen en een gratis feedbackrapport bij de overheid aanvragen. Voor Engels werden er tot op heden nog geen peilproeven of paralleltoetsen ontwikkeld.

Voor meer info over het inoefenen en evalueren van 'mondelinge interactie' lees de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels.

ERK-NIVEAU

Voor Vlaanderen is het te bereiken niveau voor mondelinge interactie voor de derde graad aso door de overheid vastgelegd op B1.

Het verschil tussen de leerplandoelstellingen van de tweede en derde graad aso heeft soms te maken met het *aantal tekstsoorten* dat de leerlingen moeten behandelen (dan blijft de leerplandoelstelling dezelfde) of met de *opdracht* (taaltaak) die langer/complexer is.

Voor het overzicht met de tekstkenmerken: zie het onderdeel 'spreken'.

LEERPLANDOELSTELLING 27: <i>de leerlingen kunnen de taaltaken, gerangschikt onder ‘luisteren/kijken’ en ‘spreken’, in een gesprekssituatie uitvoeren.</i>		ET 27 mondelijke interactie
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
taaltaken die vermeld worden bij luisteren, kijken en spreken	Voorbeeld: zie de voorbeelden die we uitgeschreven hebben bij luisteren, kijken en lezen	

LEERPLANDOELSTELLING 28: <i>de leerlingen kunnen een niet al te complex gesprek beginnen, aan de gang houden en afsluiten.</i>		ET 28 mondelijke interactie
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
een niet al te complex gesprek	<p>Voorbeeld: dit is eigen aan wat mondelinge interactie inhoudt</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ mondelinge interactie oefenen leerlingen in de eerste plaats in de klas, met elkaar en met de leraar; het is de bedoeling om de communicatiekring over de graden heen geleidelijk aan uit te breiden en leerlingen dus ook de mogelijkheid geven om met de buitenwereld te communiceren in het Engels ▶ je kan dit linken aan telefoongesprekken: simulaties, rollenspelen of (indien mogelijk) levensechte gesprekken via Skype en e-twinning met leerlingen van een andere school, al dan niet in een Angelsaksisch land; idealiter communiceren de leerlingen met een Britse klas, omdat dan de kans bestaat dat er een heuse uitwisseling op touw kan gezet worden met bezoeken aan de UK: misschien is hun leraar in het kader van een onderzoek naar leefgewoonten van leeftijdsgenoten of andere onderwijssystemen wel geïnteresseerd om een samenwerking in het Engels op te zetten ▶ het zou een meerwaarde zijn indien de leerlingen een bezoek zouden kunnen brengen aan een Amerikaans/Brits/Australisch bedrijf of een ander buitenlands bedrijf waar de voertaal Engels is ▶ een bezoek van een native speaker in de klas zou ook een grote meerwaarde zijn, bv. een werknemer van een Angelsaksisch bedrijf of leraar in een International, British of European School, maar in geval van nood is een leraar Engels van een andere school ook een waardevol alternatief, wanneer hij Engels spreekt van een near-native niveau 	

LEERPLANDOELSTELLING 29 de leerlingen kunnen indien nodig de volgende strategieën toepassen: 29.1 zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen of kunnen uitdrukken; 29.2 het doel van de interactie bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen ; 29.3 gebruik maken van non-verbaal gedrag; 29.4 ondanks moeilijkheden via omschrijvingen de correcte boodschap overbrengen; 29.5 vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen; 29.6 zelf iets in eenvoudige taal herformuleren om wederzijds begrip na te gaan; 29.7 eenvoudige technieken toepassen om een kort gesprek te beginnen, gaande te houden en af te sluiten.	ET 29 mondelijke interactie
<p>De strategieën zijn bijna identiek aan de strategieën in de tweede graad aso. Enkel wat onderlijnd is, is niet in de eindtermen/leerplandoelstellingen van de tweede graad opgenomen.</p>	
<p>Voorbeelden en tips</p> <p>Opgelet: Het is heel belangrijk dat de leraar talen ook in de derde graad deze strategieën <i>expliciet en herhaaldelijk</i> behandelt om het leren leren van de leerlingen te ondersteunen.</p>	
29.1	<p>Voorbeeld: de leerlingen concentreren zich op wat ze al kunnen uitdrukken en blijven communiceren ondanks het feit dat ze niet alle woorden kennen en meteen kunnen gebruiken. Ze zien in dat het niet nodig is om alle woorden te kennen om de taak te kunnen maken.</p> <p>Tip: De leraar geeft nadien gerichte reflectievragen zoals ‘Kon je het gesprek gaande houden?’, ‘Kon je het gesprek gepast afsluiten?’, ‘Wat vond je van het taalgebruik van je gesprekspartner?’, ‘Wat vond je heel moeilijk of net gemakkelijk en waarom?’. Deze vragen kunnen ook op een blad vermeld worden. De antwoorden op deze vragen kunnen ook in een waardeschaal gegoten worden (bv. van 1 tot 5) om het invullen en nakijken te vergemakkelijken. Het is niet de bedoeling dat de reflectie geëvalueerd wordt.</p>
29.2	<p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen vooraf precies wat de bedoeling van de interactie is en doen wat er gevraagd wordt. Het is belangrijk dat ze beseffen dat het spreekdoel de inhoud en het taalregister bepaalt.</p>
29.3	<p>Voorbeeld: de leerlingen <i>aanmoedigen</i> om bewust gebruik te maken van non-verbaal gedrag zoals lichaamshouding, oogcontact, gebaren en mimiek om hun boodschap te ondersteunen.</p> <p>Tip: De leraar leert de leerlingen de juiste technieken aan om per twee of in een groep(je) te spreken door rollenspelen te doen en samen met hen interviews en panelgesprekken te bekijken. De leerlingen leren dat ze bij een gesprek nog andere technieken moeten toepassen zoals knikken en spiegelen om het gesprek gaande te houden en passen toe wat ze geleerd hebben bij de strategieën van <i>spreken</i>.</p> <p>Opnames zijn ook een krachtige tool om zelfevaluatie te stimuleren. De leerlingen kunnen in de klas tijdens hun interactie gefilmd worden, kunnen elkaar thuis filmen en kunnen ook zelf interviews afnemen.</p>

29.4	Voorbeeld: wanneer de leerlingen het juiste woord of de juiste uitdrukking niet kennen of er niet meteen op komen, brengen ze via een omschrijving, synoniem, antoniem of voorbeeld in de doeltaal de correcte boodschap over.
29.5	Voorbeeld: de leerlingen vragen hun gesprekspartner(s) om langzamer te spreken of iets te herhalen wanneer ze iets niet begrepen hebben.
29.6	Voorbeeld: de leerlingen herhalen tijdens een interactie zelf iets of wijzen iets aan om na te gaan of zij hun gesprekspartner(s) begrepen hebben.
29.7	Voorbeeld: de leerlingen gebruiken de technieken die ze geleerd hebben om een kort gesprek te beginnen, gaande te houden en af te sluiten.

de leerlingen zetten hun kennis (ET 42 tot 44) functioneel in bij het uitvoeren van de spreektaken

de leerlingen werken aan de attitudes (ET 45 tot 49) bij het uitvoeren van de spreektaken

SCHRIJVEN

De derde graad is een uitdieping/verfijning is van de tweede graad en daarom is het nuttig dat leraren die enkel in de derde graad lesgeven ook het leerplan van de tweede graad eens doornemen.

AANPAK

Het is heel belangrijk om elke taalkaak meerdere keren in te oefenen: dat betekent dat het niet volstaat om bv. 1 keer mededeling te schrijven en dit 1 keer te evalueren, maar dat je tijdens de graad meerdere oefenmomenten moet aanbieden.

Wij hebben ernaar gestreefd om zoveel mogelijk doelstellingen aan elkaar te linken, om te tonen dat je op basis van één tekst meerdere doelstellingen kunt bereiken (zie de servicedocumenten voor verduidelijking). Het is echter ook belangrijk om de doelstellingen af en toe ook los van de andere taaltaken in te oefenen (zie de extra voorbeelden ter inspiratie). Dit laatste beantwoordt aan de wijze waarop de peilproeven en paralleltoetsen voor Frans en Nederlands worden ingevuld.

We pleiten ervoor om de doelstelling over cultuuruitingen zoveel mogelijk te integreren, zodat leerlingen ervaren dat de kennis van de Angelsaksische wereld, de Engelse taal en cultuur geen apart gegeven is.

Ter info: de door de overheid ontwikkelde peilproeven proberen op objectieve en betrouwbare wijze de leerresultaten van leerlingen vast te stellen (Hebben zij op het einde van een bepaalde graad de eindtermen bereikt?) en leveren ook een norm op, waarmee individuele resultaten van leerlingen en scholen vergeleken kunnen worden. Scholen die dat wensen, kunnen de paralleltoetsen van peilproeven van hun leerlingen afnemen en een gratis feedbackrapport bij de overheid aanvragen. Voor Engels werden er tot op heden nog geen peilproeven of paralleltoetsen ontwikkeld.

Voor meer info over het inoefenen en evalueren van 'schrijven' lees de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels.

ERK-NIVEAU

Voor Vlaanderen is het te bereiken niveau voor schrijven voor de derde graad aso door de overheid vastgelegd op B1.

Het verschil tussen de leerplandoelstellingen van de tweede en derde graad aso heeft soms te maken met het *aantal tekstsoorten* dat de leerlingen moeten behandelen (dan blijft de leerplandoelstelling dezelfde) of met de *opdracht* (taalkaak) die langer/complexer is.

Tekstkenmerken schrijven
Onderwerp
<ul style="list-style-type: none">
• concreet
<ul style="list-style-type: none">
• eigen leefwereld en dagelijks leven
<ul style="list-style-type: none">
• af en toe onderwerpen van meer algemene aard
Taalgebruikssituatie
<ul style="list-style-type: none">
• voor de leerlingen relevante en vertrouwde taalgebruikssituaties
<ul style="list-style-type: none">
• met aandacht voor digitale media
Structuur – samenhang - lengte
<ul style="list-style-type: none">
• enkelvoudige zinnen en samengestelde zinnen met een beperkte mate van complexiteit
<ul style="list-style-type: none">
• tekststructuur met een beperkte mate van complexiteit
<ul style="list-style-type: none">
• vrij korte en af te toe langere teksten
<ul style="list-style-type: none">
• duidelijke, begrijpelijke lopende tekst waarbij indeling in alinea's en standaard lay-out zijn toegepast
Woordenschat en taalvariëteit
<ul style="list-style-type: none">
• informeel en formeel
<ul style="list-style-type: none">
• standaardtaal
<ul style="list-style-type: none">
• toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven en meningen te formuleren over de eigen leefwereld en onderwerpen van meer algemene aard

LEERPLANDOELSTELLING 30: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau gelezen teksten globaal weergeven.</i>		ET 30 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
gelezen teksten	Voorbeeld = de inhoud van bepaalde teksten ruwweg schriftelijk weergeven in enkele zinnen <ul style="list-style-type: none"> – de tekst over een liefdadigheidsinstelling (dierenwelzijn) → hier gaat het om de informatie die verspreid wordt – de tekst over veilig internetgebruik (fraude) → hier gaat het om het gewenst gedrag/resultaat – het (auto)biografisch verhaal → hier gaat het om de informatie die verspreid wordt – de recensie(s) → hier gaat het om de argumenten of de eventuele verschillende standpunten – de tekst over protest tegen discriminatie/apartheid → hier gaat het om de plot/de inhoud of het gevoel (bv. bij een gedicht)	

LEERPLANDOELSTELLING 31: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau mededelingen schrijven.</i>		ET 31 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
een mededeling	Voorbeeld = een korte bekendmaking van de boodschap <ul style="list-style-type: none"> – je kan dit linken aan de verschillende voorbeelden die we voor lezen, luisteren en kijken hebben uitgewerkt en leerlingen bv. een mededeling laten schrijven over veilig internetgebruik of een natuurfenomeen – je kan er ook voor kiezen om leerlingen een mededeling te laten schrijven over de geboorte/het overlijden/het huwelijk van een bekende persoon uit de Angelsaksische wereld of een activiteit uit de eigen schoolomgeving zoals de organisatie van het galabal van de laatstejaars of een bijzondere actie van de leerlingenraad	

LEERPLANDOELSTELLING 32: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau een situatie, een gebeurtenis, een ervaring beschrijven.</i>		ET 32 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
<ul style="list-style-type: none"> • een situatie • een gebeurtenis • een ervaring 	Voorbeeld = een objectief of subjectief relaas geven <ul style="list-style-type: none"> – je kan dit linken aan de verschillende voorbeelden die we voor lezen hebben uitgewerkt en leerlingen bv. vragen om de rol van een bepaald personage in de ‘Cyberbullying Prevention Commercial’ over te nemen en te beschrijven wat ze voelen en denken (bv. als moeder, pester, gepest meisje, zwijgende ‘vriendinnen’) – je kan dit linken aan de verschillende voorbeelden die we voor luisteren en kijken hebben uitgewerkt en leerlingen bv. laten beschrijven vanuit het perspectief van een medewerker of iemand die een dier wil adopteren wat er gebeurt in de liefdadigheidsinstelling voor dieren – je kan er ook voor kiezen om leerlingen op een objectieve of subjectieve wijze te laten schrijven over een sterfgeval, huwelijk, geboorte van een bekende persoon uit de Angelsaksische wereld of over het eerste festival of de beste wedstrijd waarvan ze getuige waren 	

LEERPLANDOELSTELLING 33: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau alledaagse uitdrukkingen en elementaire routines uit de doeltaal gebruiken.</i>		ET 33 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
alledaagse uitdrukkingen en elementaire routines	Voorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> – deze doelstelling komt ook geïntegreerd aan bod in andere doelstellingen, wanneer leerlingen bv. een e-mail zouden schrijven naar een getuige van een (auto)biografisch verhaal – we kiezen ervoor om deze doelstelling te linken aan losse voorbeelden door leerlingen bv. te laten meedoen aan een schrijf-ze-vrij-actie van Amnesty International, naar een toeristische dienst te laten mailen voor affiches en ander materiaal, hen kennis te laten maken met bekende, hedendaagse afkortingen zoals BTW, OMG, LOL, FAQ – opgelet: bij de schrijf-ze-vrij-acties van Amnesty International gaat het vaak om zuiver kopiëren, het is belangrijk dat ze hun <i>eigen</i> brief schrijven door zaken toe te voegen en aan te passen <p>Opgelet: het is bij digitale correspondentie belangrijk om leerlingen eerst te leren hoe ze een formele e-mail moeten aanheffen en afsluiten en hoe ze een verzoek op een beleefde wijze kunnen formuleren en bv. na ontvangst van het materiaal de toeristische dienst een gepaste bedanking kunnen sturen</p>	

LEERPLANDOELSTELLING 34: <i>de leerlingen kunnen op BESCHRIJVEND niveau een spontane mening verwoorden over informatieve, prescriptieve, narratieve, argumentatieve en artistiek-literaire teksten.</i>		ET 34 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten Argumentatieve teksten Artistiek-literaire teksten ▶ de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren	Voorbeeld: in de voorbeelden bij lezen, luisteren en kijken werd de doelstelling 'een oordeel vormen' reeds uitgewerkt: deze doelstelling is identiek, behalve dat een spontane mening vormen niet gebaseerd hoeft te zijn op argumenten	

LEERPLANDOELSTELLING 35: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau beluisterde, bekeken en gelezen informatieve en narratieve teksten samenvatten.</i>		ET 35 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Informatieve teksten Narratieve teksten ▶ de leerlingen moeten de taalkaak op basis van alle genoemde teksten uitvoeren	Voorbeeld = de inhoud van bepaalde teksten schriftelijk weergeven in een tekst die iets langer en meer gestructureerd is dan de tekst die leerlingen produceren bij 'globaal weergeven' <ul style="list-style-type: none"> – de tekst over een liefdadigheidsinstelling (dierenwelzijn) of een natuurfenomeen – het autobiografisch verhaal van mensen die een misdaad gepleegd hebben Opgelet: een samenvatting hoeft niet heel lang te zijn, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit	

LEERPLANDOELSTELLING 36: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau gelezen argumentatieve teksten samenvatten.</i>		ET 36 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Argumentatieve teksten	Voorbeeld = de inhoud van een recensie of enkele recensies schriftelijk weergeven in een tekst die iets langer en meer gestructureerd is dan de tekst die leerlingen produceren bij 'globaal weergeven' Opgelet: een samenvatting hoeft niet heel lang te zijn, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit	
LEERPLANDOELSTELLING 37: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau een verslag schrijven.</i>		ET 37 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
een verslag	Voorbeeld: dit kan enkel objectief zijn <ul style="list-style-type: none"> – je kan dit linken aan de verschillende voorbeelden die we voor lezen, luisteren en kijken hebben uitgewerkt en leerlingen bv. een verslag laten schrijven over apartheid of WOI – je kan er ook voor kiezen om leerlingen een mededeling te laten schrijven over een proef die ze voor een wetenschapsvak hebben afgelegd, een uitstap die ze voor om het even welk vak hebben gedaan, (in het kader van zelfevaluatie) de manier waarop ze een bepaalde activiteit hebben aangepakt zoals studeren voor hun examens, lezen van huislectuur, uitvoeren van groepsopdrachten voor het vak Engels of andere vakken of een activiteit uit hun persoonlijke leefwereld zoals het bijwonen van een wedstrijd of het uitvoeren van een weekend- of vakantiejob Opgelet: een verslag hoeft niet heel lang te zijn, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit	
LEERPLANDOELSTELLING 38: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREREND niveau informele én formele, ook digitale, correspondentie voeren.</i>		ET 38 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
informele en formele, ook digitale, correspondentie	Voorbeeld: deze doelstelling komt ook geïntegreerd aan bod in andere doelstellingen, wanneer leerlingen bv. een e-mail zouden schrijven naar een toeristische dienst voor info: de meest gebruikte vormen van digitale correspondentie zijn chatten, bloggen en twitteren	

	Noot: Hoewel in de doelstelling verwezen wordt naar informele én formele correspondentie vinden we het belangrijk om leerlingen vooral te leren hoe ze <i>formeel</i> moeten corresponderen
--	--

LEERPLANDOELSTELLING 39: <i>de leerlingen kunnen op STRUCTUREND niveau cultuuruitingen opzoeken die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt.</i>		ET 39 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
Deze eindterm wordt herhaald bij alle vaardigheden.	Voorbeeld: in de voorbeelden bij lezen, luisteren en kijken werd de doelstelling ‘cultuuruitingen opzoeken die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt’ reeds uitgewerkt: deze doelstelling lijkt identiek, behalve dat hier tevens de nadruk gelegd wordt op het presenteren van de gevonden info Presenteren kan om het even welke vorm aannemen: dat kan digitaal zijn, op papier, in een folder, poster of PowerPoint of via een presentatieprogramma zoals Prezi, Keynotes Opgelet: een presentatie hoeft niet heel lang te zijn, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit	

LEERPLANDOELSTELLING 40: <i>de leerlingen kunnen op BEOORDELEND niveau een standpunt verwoorden in de vorm van informatieve en argumentatieve teksten.</i>		ET 40 schrijven
Leerinhouden	Voorbeelden en tips	
De door de leerlingen te produceren teksten zijn <ul style="list-style-type: none"> • informatieve teksten • argumentatieve teksten 	Voorbeeld = dit betekent dat de leerlingen zelf een argumentatieve tekst moeten leren schrijven Dit kan een uitbreiding zijn bij het schrijven van een verslag (zie eerder) Opgelet: de argumentatieve tekst hoeft niet heel lang te zijn, de kwaliteit primeert boven de kwantiteit	

<p>LEERPLANDOELSTELLING 41: de leerlingen kunnen indien nodig de volgende strategieën toepassen:</p> <p>41.1 zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken; 41.2 het schrijfdoel bepalen en hun taalgedrag er op afstemmen; 41.3 een schrijfplan opstellen; 41.4 gebruik maken van een model; 41.5 digitale en niet-digitale hulpbronnen en gegevensbestanden raadplegen en rekening houden met de consequenties ervan; 41.6 de passende lay-out gebruiken; 41.7 de eigen tekst nakijken; 41.8 bij een gemeenschappelijke schrijftaak talige afspraken maken, elkaars inbreng in de tekst benutten, evalueren en corrigeren en redigeren; 41.9 rekening houden met de belangrijkste conventies van geschreven taal.</p>	<p>ET 41 schrijven</p>
<p>De strategieën zijn bijna identiek aan de strategieën in de tweede graad aso. Enkel wat onderlijnd is, is niet in de eindtermen/leerplandoelstellingen van de tweede graad opgenomen.</p>	
<p>Voorbeelden en tips</p> <p>Opgelet: Het is heel belangrijk dat de leraar talen ook in de derde graad deze strategieën <i>expliciet en herhaaldelijk</i> behandelt om het leren leren van de leerlingen te ondersteunen.</p>	
<p>41.1 Voorbeeld: de leerlingen concentreren zich op wat ze al kunnen uitdrukken en blijven schrijven ondanks het feit dat ze niet alle woorden kennen en meteen kunnen gebruiken. Ze zien in dat het niet nodig is om alle woorden te kennen om de taak te kunnen maken.</p> <p>Tip: De leraar geeft nadien gerichte reflectievragen zoals ‘Heb je veel woordenschat moeten opzoeken of vragen?’, ‘Kon je je tekst gemakkelijk ordenen?’ en ‘Wat vond je heel moeilijk of net gemakkelijk en waarom?’. Deze vragen worden best op de taak vermeld. De antwoorden op deze vragen kunnen ook in een waardeschaal gegoten worden (bv. van 1 tot 5) om het invullen en nakijken te vergemakkelijken. Het is niet de bedoeling dat de reflectie geëvalueerd wordt.</p>	
<p>41.2 Voorbeeld: de leerlingen achterhalen vooraf precies wat de bedoeling van de schrijftaak is en doen wat er gevraagd wordt.</p>	
<p>41.3 Voorbeeld: de leerlingen stellen, afhankelijk van de schrijftaak, een schrijfplan op met wat ze bv. in de inleiding, het midden en het slot (conclusie) moeten/willen vermelden.</p>	
<p>41.4 Voorbeeld: de leerlingen baseren zich op aangereikte voorbeelden en schrijfkaders.</p>	

41.5	Voorbeeld: de leerlingen gebruiken traditionele of elektronische woordenboeken of –lijsten om hun spelling te verifiëren. Het is belangrijk dat de leraar wijst op de valkuilen bij de gebruikte hulpmiddelen zoals vertaalprogramma's.
41.6	Voorbeeld: de leerlingen gebruiken ook de lay-out van voorbeelden en schrijfkaders. Voor zakelijke communicatie is het raadzaam om leerlingen met de Belgische (BIN)normen te laten werken.
41.7	Voorbeeld: de leerlingen lezen hun eigen tekst na en maken gebruik van een correctiesleutel en/of een spellingcorrector of door de leraar aangeduide knelpunten m.b.t. fouten, hiaten, interpunctie ...
41.8	Voorbeeld: de leerlingen maken bij een gemeenschappelijke schrijftaak ook talige afspraken, gebruiken elkaars inbreng in de tekst, evalueren samen de eindversie en corrigeren en redigeren deze waar nodig. Redigeren heeft een ruimere betekenis dan corrigeren. Het gaat er niet zo zeer om om fouten uit het ontwerp te halen maar veeleer om het ontwerp aantrekkelijker te maken, en meer doeltreffend in zijn opbouw en uitdrukkingwijze, voor het comfort van het bedoelde publiek enerzijds en om te voldoen aan de geldende vormvereisten anderzijds.
41.9	Voorbeeld: de leerlingen houden rekening met de belangrijkste conventies van geschreven taal zoals spelling, grammaticaal correcte zinnen, woordgebruik en leestekens. Het is belangrijk dat zij het verschil tussen schrijftaal (als standaardtaal) en spreektaal in geschreven vorm (MSN, SMS, chatten en dergelijke) kennen en weten in welke situaties ze schrijftaal moeten gebruiken. Het is ook belangrijk dat ze weten dat spelfouten in schrijftaal hen maatschappelijk aangerekend worden.

de leerlingen zetten hun kennis (ET 42 tot 44) functioneel in bij het uitvoeren van de schrijftaken

de leerlingen werken aan de attitudes (ET 45 tot 49) bij het uitvoeren van de schrijftaken

KENNIS EN ATTITUDES

De derde graad is een uitdieping/verfijning is van de tweede graad en daarom is het nuttig dat leraren die enkel in de derde graad lesgeven ook het leerplan van de tweede graad doornemen.

AANPAK

Vaardigheden en kennis horen onlosmakelijk samen. Inzicht in allerlei taalverschijnselen en reflectie op het eigen taalgebruik en dat van anderen bevorderen de taalvaardigheid. Daarom werden in de nieuwe eindtermen beide luiken versterkt en werd de kenniscomponent geconcretiseerd. Zo weet de leraar welke grammaticale kennis de leerling nodig heeft om op een bepaald niveau te kunnen communiceren.

Het is heel belangrijk om competentiegericht te werken door deze kennis niet geïsoleerd te behandelen, maar in samenhang met de taaltaken. Zo kunnen bv. n.a.v. enkele informatieve kijk- en luisterfragmenten over de tornado van Oklahoma de verleden tijden herhaald worden in samenhang met woordenschat over gebouwen, de natuur en het weer (zie leerplandoelstellingen bij luisteren en kijken).

Voor meer info over het inoefenen en evalueren van 'kennis en attitudes' lees de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels.

LEERPLANDOELSTELLING 42: <i>de leerlingen kunnen bij het uitvoeren van bovenstaande taaltaken lexicale en grammaticale elementen functioneel inzetten:</i>	ET 42 kennis
Belangrijk: In het leerplan van de tweede graad aso is een overzicht opgenomen met voorbeelden voor alle door de overheid opgesomde grammaticale en lexicale elementen die de leerlingen moeten beheersen. Deze elementen zijn identiek in de derde graad aso, behalve dat er in de derde graad ook verwezen wordt naar de volgende onderdelen (=nieuw) <ul style="list-style-type: none"> • continuus/non-continuus • perfect/non-perfect • uitdrukken van tegenstelling en toevoeging • uitdrukken van (afwezigheid van) toelating en verplichting • actief versus passief: betekenis en passievorming • samengestelde zinnen, ook met onderschikking Hieronder vind je een opsomming van de grammaticale en lexicale elementen zoals ze opgenomen zijn in de eindtermen. Voor een overzicht van deze elementen over de graden heen hebben we een servicedocument uitgewerkt.	

De leerlingen kunnen grammaticale en complementaire lexicale kennis inzetten om

- Personen, dieren en zaken te benoemen
  - te verwijzen naar personen, dieren en zaken:
    - ü Wat? Wie? zelfstandige naamwoorden (getal, telbaar en ontelbaar), lidwoorden (bepaald en onbepaald) en voornaamwoorden (persoonlijk, bezittelijk en aanwijzend)
    - ü Hoeveel? De hoeveelste? uitdrukken van hoeveelheden
  - personen, dieren en zaken nader te bepalen en te omschrijven
    - ü Bijvoeglijke naamwoorden
    - ü Gelijkenissen en verschillen: trappen van vergelijking
  - relaties aan te duiden
    - ü Betrekkelijke bijzinnen en betrekkelijke voornaamwoorden
    - ü Genitiefvormen
- Uitspraken te doen
  - te bevestigen, te vragen en te ontkennen
    - ü bevestigende, vragende en ontkennende zinnen
    - ü overeenkomst tussen onderwerp en werkwoord
    - ü vragende woorden
    - ü gebruik van 'do' om iets te benadrukken
  - te situeren in de ruimte
    - ü uitdrukken van ruimte, beweging, richting, afstand, ...
  - te situeren in de tijd
    - ü uitdrukken van tijd, duur, frequentie, herhaling, ...
    - ü vorming en gebruik van de belangrijkste tijden van de werkwoorden voor de communicatie in de tegenwoordige, verleden en toekomstige tijd
    - ü tijdelijk/dikwijls/altijd (continuous/non-continuous)
    - ü voltooid/niet voltooid (perfect/non-perfect)
  - te argumenteren en logische verbanden te leggen
    - ü uitdrukken van reden, oorzaak en gevolg
    - ü uitdrukken van doel
    - ü uitdrukken van tegenstelling en toevoeging
    - ü uitdrukken van mogelijkheid en waarschijnlijkheid
    - ü uitdrukken van wil en gevoelens

- uitdrukken van (afwezigheid van) toelating en verplichting
- perspectief aan te duiden
  - neutraal/geen handelende persoon/nadruk op handelende persoon: actief versus passief (betekenis en passievorming)
- relatie en samenhang tussen de tekstgedeelten aan te duiden
  - samengestelde zinnen ook met onderschikking
- te rapporteren
  - indirecte rede

Daarbij hoort lexicale kennis binnen woordvelden zoals

- persoonlijke gegevens
- dagelijks leven
- relatie tot anderen
- eten en drinken
- tijd, ruimte en natuur
- het weer
- winkelen
- diensten en beroepen

LEERPLANDOELSTELLING 43:

de leerlingen kunnen reflecteren over taal en taalgebruik binnen de vermelde taalgebruikssituaties en hun functionele kennis uitbreiden naar aanleiding van zinvolle communicatieve situaties en taaltaken:

- 43.1 reeds in de klas behandelde vormen en structuren te herkennen en ontleden;
- 43.2 door te observeren hoe vormen en structuren functioneren, onder begeleiding regels te ontdekken en formuleren;
- 43.3 gelijkenissen en verschillen tussen talen ontdekken en hun kennis van andere talen in te zetten.

ET 43 kennis

Voorbeelden en tips

- 43.1 Voorbeeld: de leerlingen kunnen in een luister- of kijkfragment gebruikte verleden tijden en tijdsmarkeerders herkennen, bijvoorbeeld in een gesprekje tussen jongeren over de voorbije vakantie en breiden n.a.v. deze taak hun functionele kennis (bv. woordenschat) uit.

43.2 Voorbeeld: de leerlingen kunnen in een leesfragment gebruikte verleden tijden en tijdsmarkeerders herkennen, bijvoorbeeld in een verslagje over de voorbije vakantie, en leiden hieruit, onder begeleiding van de leraar, regels over het gebruik en de vorming van voor hen vertrouwde, maar ook kenniselementen af. N.a.v. deze taak breiden ze ook hun functionele kennis (bv. woordenschat) uit.

Noot: Er zijn verschijnselen in taal die steeds terugkeren. Veel leerlingen voelen bovendien de behoefte om goed te begrijpen 'waarom men zo iets zegt of schrijft'. Door het herkennen van regelmatig voorkomende taalverschijnselen kunnen leerlingen zelf een aantal eenvoudige regels en structuren formuleren, waardoor de kans vergroot dat ze de grammaticale regels later ook spontaan toepassen. Dit is inductie in plaats van deductie waarbij de leraar zelf expliciete regels aanbrengt. Het is belangrijk dat de leraar deze grammaticale regels en structuren daarna in veel verschillende communicatieve contexten presenteert en laat inoefenen. Daardoor staat niet de grammatica centraal, maar wel de communicatie en blijven ook de leerlingen gemotiveerd.

Voor meer info over het inoefenen en evalueren van 'grammatica' lees de pedagogisch-didactische wenken op de virtuele klas Engels.

43.3 Voorbeeld: de leerlingen herkennen transparante woorden en uitdrukkingen (vanuit het Nederlands, Frans of een andere hen vertrouwde taal) en ze herkennen verschillen in zinsbouw tussen deze talen (dit vooral opvallend in vergelijking met bv. het Frans). De leraar focust daarbij vooral op wat eigen is aan de vreemde taal, in dit geval het Engels. N.a.v. deze taak breiden ze ook hun functionele kennis (bv. woordenschat) uit.

LEERPLANDOELSTELLING 44:

de leerlingen kunnen verschillen en gelijkenissen onderscheiden in leefwijze tussen de eigen cultuur en de cultuur van een streek waar de doeltaal gesproken wordt

ET 44 kennis

Voorbeelden en tips

Voorbeeld: de leerlingen kunnen op basis van lees-, luister- en kijkfragmenten over een Engelstalig gebied verschillen en gelijkenissen aanduiden in leefwijze tussen hun eigen (niet per definitie Vlaamse) cultuur en de cultuur die beschreven/getoond wordt zoals verschillen m.b.t. feesten en tradities.

Aandachtspunt: het is tevens belangrijk dat ze openstaan voor deze verschillen en gelijkenissen in leefwijze, waarden en normen (zie leerplandoelstelling 48).

ATTITUDES*

Attitudes moeten nagestreefd worden en zijn daarom met een * aangeduid.

De attitudes voor de tweede en derde aso graad zijn identiek. Het is belangrijk dat de leraar deze attitudes stimuleert door

- het creëren van een veilig klasklimaat waarin leerlingen alle kansen krijgen om te leren en fouten durven maken (met aanmoediging, positieve bekrachtiging en constructieve feedback)
- het aanbieden van reflectievragen, correctiesleutels, woordenboeken, naslagwerken en evaluatieroosters
- het aanbieden van een zelfevaluatievragenlijst m.b.t. de bereidheid van leerlingen om
  - te luisteren, te lezen, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven in het Engels
  - hun taalgebruik in het Engels te verzorgen
  - hun taalvaardigheid te verbeteren
  - open te staan voor de aanwezigheid van Engels in hun leefwereld, ook buiten de school, en voor de socioculturele wereld van Engelstaligen
  - open te staan voor verschillen en gelijkenissen in leefwijze tussen hun eigen cultuur en de cultuur van een streek waar Engels gesproken wordt
  - open te staan voor de esthetische component van teksten
- het verwijzen naar geschikte Engelstalige programma's, tijdschriften en boeken
- het aanbieden van geschreven en gesproken teksten waarin de esthetische component en de verschillen en gelijkenissen in leefwijze tussen de eigen cultuur en de cultuur van een streek waar het Engels gesproken wordt tot uiting komt

LEERPLANDOELSTELLING 45*: <i>de leerlingen tonen bereidheid en durf om te luisteren, te lezen, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven in het Engels</i>		ET 45 attitude
Leerinhoud	Voorbeelden en tips	
	Voorbeeld: de leerlingen nemen in de klas het woord en gaan in op vragen en opdrachten.	

LEERPLANDOELSTELLING 46*: <i>de leerlingen streven naar taalverzorging</i>		ET 46 attitude
Leerinhoud	Voorbeelden en tips	
	<p>Voorbeeld: de leerlingen besteden tijdens een gesprek en bij een spreektaak zorg aan hun register, uitspraak, intonatie, tempo en grammatica.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen gebruiken een (elektronisch) woordenboek of naslagwerk om hun taken uit te voeren.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen verbeteren hun eigen werk om aan de hand van een correctiesleutel.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven feedback aan anderen via peer- en groepevaluatie (op basis van door de leraar aangereikte roosters met duidelijke, vooraf vastgelegde criteria) en gebruiken feedback van anderen om hun eigen teksten te corrigeren en nog beter te maken.</p>	

LEERPLANDOELSTELLING 47*: <i>de leerlingen tonen belangstelling voor de aanwezigheid van moderne vreemde talen in hun leefwereld, ook buiten de school, en voor de socioculturele wereld van de taalgebruikers</i>		ET 47 attitude
Leerinhoud	Voorbeelden en tips	
	<p>Voorbeeld: de leerlingen kijken en luisteren naar Engelstalige zenders en kanalen en lezen Engelstalige teksten. Ze kunnen bv. een logboek of blog bijhouden van wat ze allemaal buiten de klas beluisteren, bekijken, lezen en communiceren in het Engels en bepaalde zaken zoals liedjes, folders, stripverhalen en gedichten ook meebrengen naar de klas.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen merken de aanwezigheid van het Engels in hun dagelijks leven op en de invloed die het Engels heeft op het Nederlands en andere talen. Ook deze zaken kunnen ze in een logboek of blog bijhouden.</p>	

LEERPLANDOELSTELLING 48*: <i>de leerlingen staan open voor verschillen en gelijkenissen in leefwijze tussen de eigen cultuur en de cultuur van een streek waar de doeltaal gesproken wordt</i>		ET 48 attitude
Leerinhoud	Voorbeelden en tips	
	Deze doelstelling spreekt voor zich. Aandachtspunt: de eigen cultuur van leerlingen is niet per definitie de Vlaamse cultuur.	

LEERPLANDOELSTELLING 49*: <i>de leerlingen stellen zich open voor de esthetische component van teksten</i>		ET 49 attitude
Leerinhoud	Voorbeelden en tips	
	Verduidelijking: de esthetische component is vooral aanwezig in artistiek-literaire teksten zoals een toneelstuk, stripverhaal, gedicht of lied. Voorbeeld: de leerlingen staan open voor de talige aspecten van teksten zoals de specifieke woordkeuze en rijmwoorden in een gedicht en de niet-talige aspecten van teksten zoals de lay-out of het ritme. Voorbeeld: de leerlingen brengen zelf variatie aan in hun mondelinge en schriftelijke teksten.	

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

SPECIFIEKE PEDAGOGISCHE DIDACTISCHE WENKEN

In dit leerplan focussen we op de visie, beginsituatie, eindtermen/leerplandoelstellingen en hun concrete invulling.

Op de **virtuele klas Engels** formuleren we vele tips en concrete richtlijnen voor het optimaliseren van de vakgroepwerking Engels/moderne vreemde talen en voor het inoefenen en evalueren van luisteren/kijken, lezen, spreken, mondelinge interactie, schrijven, strategieën, vakgebonden attitudes en kennis.

De pedagogisch-didactische wenken zijn bedoeld als concrete ondersteuning, een hulpmiddel voor de klaspraktijk. Ze zijn bedoeld om *alle* leraren Engels te inspireren en horizontale en verticale gelijkgerichtheid op school te bevorderen. Het belang ervan kan niet genoeg beklemtoond worden.

ALGEMENE PEDAGOGISCHE-DIDACTISCHE WENKEN

HET OPEN LEERCENTRUM EN DE ICT-INTEGRATIE

Het gebruik van het open leercentrum (OLC) en de ICT-integratie past in de totale visie van de school op leren en op het werken aan de leervaardigheden van de leerlingen. De inzet en het gebruik van ICT en van het OLC zijn geen doel op zich maar een middel om het onderwijsleerproces te ondersteunen.

Door de snelle evolutie van de informatietechnologie volgen nieuwe ontwikkelingen in de maatschappij elkaar in hoog tempo op. Kennis en inzichten worden voortdurend verruimd. Er komt een enorme hoeveelheid informatie op ons af. De school zal de leerlingen moeten leren hier zinvol en veilig mee om te gaan.

Zelfstandig kunnen werken, in staat zijn eigen initiatieven te ontplooiën en over het vermogen beschikken om nieuwe ideeën en oplossingen in samenwerking met anderen te ontwikkelen, zijn essentieel. Voor het onderwijs betekent dit een ingrijpende verschuiving: minder aandacht voor de passieve kennisoverdracht en meer aandacht voor de actieve kennisconstructie binnen de unieke ontwikkeling van elke leerling. Die benadering nodigt leraren en leerlingen uit om voortdurend met elkaar in dialoog te treden, omdat je de ander nodig hebt om te kunnen leren. Het traditionele beeld van onderwijs zal steeds meer verdwijnen en veranderen in een dynamische leeromgeving waar leerlingen in eigen tempo en in wisselende groepen onderwijs zullen volgen. Dergelijke leerprocessen worden bevorderd door gebruik te maken van het OLC en van ICT-integratie als onderdeel van deze rijke gedifferentieerde leeromgeving.

Het open leercentrum als krachtige leeromgeving

Een open leercentrum (OLC) is een ruimte waar leerlingen, individueel of in groep, zelfstandig, op hun eigen tempo en op hun eigen niveau kunnen leren, werken en oefenen.

Om een krachtige leeromgeving te zijn, is een open leercentrum

- uitgerust met voldoende didactische hulpmiddelen,
- ter beschikking van leerlingen op lesmomenten en daarbuiten,
- uitgerust in functie van leeractiviteiten met pedagogische ondersteuning.

In ideale omstandigheden zou de ganse school een open leercentrum kunnen zijn. In werkelijkheid kan in een school echter niet op elke plaats en op elk moment een dergelijke leeromgeving gewaarborgd worden. Daarom kiezen scholen ervoor om een aparte ruimte als OLC in te richten om zo de leemtes in te vullen.

Voor de meeste leeractiviteiten volstaat een klaslokaal of informaticalookaal. Wanneer is het echter nuttig om over een OLC te beschikken?

- Bij een gedifferentieerde aanpak waarbij verschillende leerlingen bezig zijn met verschillende leeractiviteiten, kan het klaslokaal op vlak van zowel ruimte als middelen niet meer als enige leeromgeving voldoen. Dit is zeker het geval bij begeleid zelfstandig leren, vakoverschrijdend leren, projectmatig werken ... Vermits leerlingen bij deze leeractiviteiten

een zekere vrijheid krijgen in het plannen, organiseren en realiseren van het leren, is de beschikbaarheid van extra ruimte en middelen soms noodzakelijk.

- Het leren van leerlingen beperkt zich niet tot de eigenlijke lestijden. Voor sommige opdrachten moeten zij beschikken over aangepaste leermiddelen buiten de eigenlijke lestijden. Niet iedereen heeft daar thuis de mogelijkheden voor. In functie van gelijke onderwijskansen, lijkt het zinvol dat een school ook momenten buiten de lessen voorziet waarop leerlingen van een OLC gebruik kunnen maken.

Om hieraan te voldoen, beschikt een OLC minimaal over volgende materiële mogelijkheden:

- ruim lokaal met een uitnodigende inrichting die een flexibele opstelling toelaat (bijv. eilandjes om in groep te werken);
- ICT: computers met internetverbinding, printmogelijkheid, oortjes, microfoons ...
- digitaal leerplatform waar alle leerlingen toegang toe hebben;
- materiaal waarvan de vakgroepen beslissen dat het moet aanwezig zijn om de leerlingen zelfstandig te laten werken/leren (software, papieren dragers ...) en dat bewaard wordt in een openkaststelsel;
- kranten en tijdschriften (digitaal of op papier).

In het ideale geval is er nog een bijkomende ruimte beschikbaar (liefst ook met ICT-mogelijkheden) die zowel kan gebruikt worden als 'stille' ruimte of juist omgekeerd om bijvoorbeeld leerlingen presentaties te laten oefenen (de grote ruimte is in dat geval de stille ruimte) of voor groepswork (discussiemogelijkheid).

Op organisatorisch vlak is het van belang dat met het volgende rekening wordt gehouden:

- het OLC wordt bij voorkeur gebruikt voor werkvormen en activiteiten die niet in het vaklokaal kunnen gerealiseerd worden;
- het is belangrijk dat bij een leeractiviteit begeleiding voorzien wordt. Deze begeleiding kan zowel gebeuren door de actieve aanwezigheid van een leraar als ook 'van op afstand' door middel van gerichte opdrachten, stappenplannen, studietips ...;
- het OLC is toegankelijk buiten de lesuren (bijv. tijdens de middagpauze, een bepaalde periode voor en/of na de lesuren).

Voor het welslagen is het aan te bevelen dat een OLC-beheerder aangesteld wordt. Deze beheerder zorgt o.a. voor inchecken, bewaren van orde, beheer van het materiaal en praktische organisatie en wordt bijgestaan door een ICT-coördinator voor de technische aspecten.

Door het specifieke karakter van het OLC is deze ruimte bij uitstek geschikt voor de realisatie van de ICT-integratie binnen de vakken maar deze integratie mag zich niet enkel tot het OLC beperken.

ICT-integratie als middel voor kwaliteitsverbetering

Onder ICT-integratie verstaan we het gebruik van informatie- en communicatietechnologie ter ondersteuning van het leren.

ICT-integratie kan op volgende manieren gebeuren:

- **Zelfstandig oefenen in een leeromgeving**
Nadat leerlingen nieuwe leerinhouden verworven hebben, is het van belang dat ze voldoende mogelijkheden krijgen om te oefenen bijvoorbeeld d.m.v. specifieke pakketten. De meerwaarde van deze vorm van ICT-integratie kan bestaan uit: variatie in oefenvormen, differentiatie op het vlak van tempo en niveau, geïndividualiseerde feedback, mogelijkheden tot zelfevaluatie.
- **Zelfstandig leren in een leeromgeving**
Een mogelijke toepassing is nieuwe leerinhouden verwerven en verwerken, waarbij de leerkracht optreedt als coach van het leerproces (bijvoorbeeld in het open leercentrum). Een elektronische leeromgeving (ELO) biedt hiertoe een krachtige ondersteuning.
- **Creatief vormgeven**
Leerlingen worden uitgedaagd om creatief om te gaan met beelden, woorden en geluid. De leerlingen kunnen gebruik maken van de mogelijkheden die o.a. allerlei tekst-, beeld- en tekenprogramma's bieden.
- **Opzoeken, verwerken en bewaren van informatie**

Voor het opzoeken van informatie kunnen leerlingen gebruik maken van o.a. cd-roms, een ELO en het internet.

Verwerken van informatie houdt in dat de leerlingen kritisch uitmaken wat interessant is in het kader van hun opdracht en deze informatie gebruiken om hun opdracht uit te voeren.

De leerlingen kunnen de relevante informatie ordenen, weergeven en bewaren in een aangepaste vorm.

- Voorstellen van informatie aan anderen
Leerlingen kunnen informatie aan anderen meedelen of tonen met behulp van ICT-ondersteuning met tekst, beeld en/of geluid onder de vorm van bijvoorbeeld een presentatie, een website, een folder ...
- Veilig, verantwoord en doelmatig communiceren
Communiceren van informatie betekent dat leerlingen informatie kunnen opvragen of verstrekken aan derden. Dit kan via e-mail, internetfora, ELO, chat, blog ...
- Adequaat kiezen, reflecteren en bijsturen
De leerlingen ontwikkelen competenties om bij elk probleem verantwoorde keuzes te maken uit een scala van programma's, applicaties of instrumenten, al dan niet elektronisch. Daarom is het belangrijk dat zij ontdekken dat er meerdere valabele middelen zijn om hun opdracht uit te voeren. Door te reflecteren over de gebruikte middelen en door de bekomen resultaten te vergelijken, maken de leerlingen kennis met de verschillende eigenschappen en voor- en nadelen van de aangewende middelen (programma's, applicaties ...). Op basis hiervan kunnen ze hun keuzes bijsturen.

VOET

Wat en waarom?

Vakoverschrijdende eindtermen⁴ (VOET) zijn minimumdoelen die, in tegenstelling tot de vakgebonden eindtermen, niet specifiek behoren tot een vakgebied, maar door meerdere vakken en/of vakoverschrijdende onderwijsprojecten worden nagestreefd.

De VOET geven scholen de opdracht om jongeren te vormen tot de actieve burgers van morgen!

Zij moeten jongeren in staat stellen om die sleutelcompetenties te verwerven die een zinvolle bijdrage leveren aan het uitbouwen van een persoonlijk leven en aan de opbouw van de samenleving.

Het ordeningskader van de VOET bestaat uit een samenhangend geheel dat deels globaal en deels per graad geformuleerd wordt.

Globaal:

- een **gemeenschappelijke stam** met 27 sleutelvaardigheden
Deze gemeenschappelijke stam is een opsomming van vrij algemeen geformuleerde eindtermen, los van elke context. Ze zijn toepasbaar in alle opvoedings- en onderwijsactiviteiten van de school. Ze kunnen, afhankelijk van de keuze van de school, in samenhang met alle andere vakgebonden of vakoverschrijdende eindtermen worden toegepast;
- **zeven** maatschappelijk relevante toepassingsgebieden of **contexten**:
  - **lichamelijke gezondheid en veiligheid,**
  - **mentale gezondheid,**
  - **sociorelationele ontwikkeling,**
  - **omgeving en duurzame ontwikkeling,**
  - **politiek-juridische samenleving,**
  - **socio-economische samenleving,**
  - **socioculturele samenleving.**

Per graad:

- **leren leren,**

---

⁴ In de eerste graad B-stroom spreekt men over vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen (VOOD). Aangezien zowel VOET als VOOD na te streven zijn, beperken we ons in de tekst tot de term VOET, waarbij we zowel naar het begrip vakoverschrijdende eindtermen als vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen verwijzen.

- **ICT** in de eerste graad,
- **technisch-technologische vorming** in de tweede en derde graad ASO.

Een zaak van het hele team

De VOET vormen een belangrijk onderdeel van de basisvorming van de leerlingen in het secundair onderwijs. Om een brede en harmonische basisvorming te waarborgen moeten de eindtermen van de gemeenschappelijke stam, contexten, leren leren, ICT en technisch-technologische vorming in hun samenhang behandeld worden. Het is de taak van het team om - vanuit een visie en een planning - vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen te combineren tot zinvolle gehelen voor de leerlingen.

Door de globale formulering krijgen scholen meer autonomie bij het werken aan de vakoverschrijdende eindtermen, waardoor de school meer mogelijkheden krijgt om het eigen pedagogisch project vorm te geven.

Het team zal keuzes en afspraken moeten maken over de VOET.

De globale formulering over de graden heen betekent niet dat alle eindtermen in alle graden moeten aan bod komen, dit zou een onbedoelde verzwaring van de inspanningsverplichting tot gevolg hebben. Bij het maken van de keuzes wordt verwacht dat elke graad in elke school een redelijke inspanning doet ten opzichte van het geheel van de VOET, rekening houdend met wat in de andere graden aan bod komt.

Doordat de VOET niet louter graadgebonden zijn, krijgt de school/scholengemeenschap de mogelijkheid om een leerlijn over de graden heen uit te werken.

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN⁵

Om dit leerplan in optimale omstandigheden te realiseren, moet de leraar Engels over de noodzakelijke **uitrusting en didactisch materiaal** kunnen beschikken. Dit houdt in:

- een behoorlijk *vaklokaal* met ruimte voor aankleding (posters, wandkaarten, foto's, knipsels...) en gemakkelijk verplaatsbaar meubilair om interactieve werkvormen mogelijk te maken,
- een bord,
- een scherm en beamer,
- een degelijke geluidsinstallatie,
- een tv- en dvd-speler (vast of mobiel),
- de cd's en dvd's die horen bij de gebruikte leermiddelen,
- een zakwoordenboek Engels/Nederlands en Nederlands/Engels per 2 leerlingen,
- grammatica's ... (inclusief cd-rom's),
- minimum 1 computer met internetaansluiting voor consultatie en/of dataprojectie en vlotte toegang tot voldoende computers voor het totaal aantal leerlingen.

Een dergelijk uitgerust lokaal is niet voor elke les nodig maar wel wenselijk.

---

⁵ Inzake veiligheid is de volgende wetgeving van toepassing:

- Codex
- ARAB
- AREI
- Vlarem.

Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden m.b.t.:

- de uitrusting en inrichting van de lokalen;
- de aankoop en het gebruik van toestellen, materiaal en materieel.

Zij schrijven voor dat:

- duidelijke Nederlandstalige handleidingen en een technisch dossier aanwezig moeten zijn;
- alle gebruikers de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften dienen te kennen en correct kunnen toepassen;
- de collectieve veiligheidsvoorschriften nooit mogen gemanipuleerd worden;
- de persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig moeten zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.

BIBLIOGRAFIE

Op de **virtuele klas Engels** zijn referentiewerken en links naar nuttige websites voor het vak Engels opgenomen.